

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

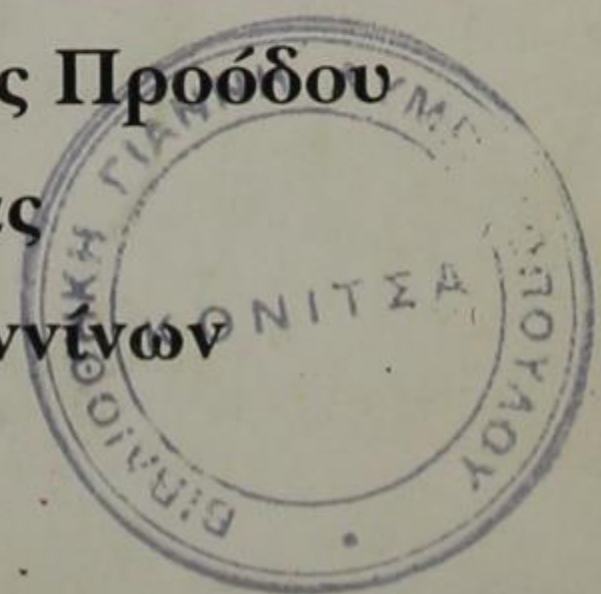
Αύγουστος 1995

Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου

Πολιτική Κίνηση Κόνιτσας

Νομαρχιακή Επιτροπή Ν. Ιωαννίνων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Στην ημερίδα παραβρέθηκαν & χαιρέτησαν:

Ο Μητροπολίτης Πωγωνιανής, Δρυϊνοπόλεως και Κόνιτσας Σεβασμιώτατος Ανδρέας Τρεμπέλας.

Ο Νομάρχης Ιωαννίνων κ. Ν. Ζαρμπαλάς.

Ο Δήμαρχος Κόνιτσας κ. Μάκης Χατζηεφραιμίδης.

Ο Αντιπρύτανης του Παν/μίου Ιωαννίνων Χρ. Μασσαλάς.

Οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι Β. Ηλιάδης, Ορ. Ντούλιας, Ελένη Παπαμιχαήλ.

Ο Πρόεδρος του Β' Αναπτυξιακού Συνδέσμου κ. Γρηγ. Στεργίου.

Πρόεδρος και Κοινοτικός Σύμβουλος των κοινοτήτων της επαρχίας Κόνιτσας.

Εκπρόσωποι κοινωνικών οργανώσεων.

Εκ μέρους των κομμάτων του νομού παραβρέθηκαν οι κ.κ. Ιωάν. Σταυρίδης - μέλος της Ν.Ε. του ΠΑΣΟΚ και ο Νικ. Μακόπουλος, Πρόεδρος της Ν.Ε. της ΠΟΛ. ΑΝΟΙΞΗΣ.

Την Π.Γ. του ΣΥΝ εκπροσώπησε ο Ευρωβουλευτής Μιχ. Παπαγιαννάκης.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΚΟΝΙΤΣΑΣ	
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	48101
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	4/2/2002
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	338.9/ ΗΜΕ

Κωδ. εγγ: 7039

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επαρχία της Κόνιτσας είναι μιά από τις περισσότερο προβληματικές επαρχίες του Νομού Ιωαννίνων. Τα αίτια είναι πολλά και διάφορα και οι ευθύνες επιμερίζονται ανάλογα με το ρόλο, που έπαιξε η κάθε πολιτική δύναμη.

Όμως η επαρχία της Κόνιτσας, μπορεί και οφείλει να αναπτυχθεί εφόσον θα υπάρξει πολιτική βούληση και συμμετοχή πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων.

Ο τοπικός ΣΥΝ Κόνιτσας αναγνωρίζοντας τις υποχρεώσεις του αποφάσισε να συμβάλλει μ' όλες τις δυνάμεις του στο ν' αλλάξει πρόσωπο η επαρχία Κόνιτσας. Μ' αυτή την αντίληψη πήρε την πρωτοβουλία και διοργάνωσε την ημερίδα στην Κόνιτσα με την συμπαράσταση και της Ν.Ε. Η μεγάλη επιτυχία της ημερίδας από κάθε άποψη δείχνει την κατεύθυνση και ανταμοίβει την πρωτοβουλία, ενώ μας ενθαρρύνει και γι' άλλες παρόμοιες πρωτοβουλίες. Ο τοπικός ΣΥΝ προετοιμάζεται και διαβεβαιώνει ότι σύντομα θα προχωρήσει στη διοργάνωση και άλλης ημερίδας πάντα με στόχο τη συμβολή του στις προσπάθειες αναβάθμισης και ανάπτυξης της επαρχίας.

Πολιτική Κίνηση
ΣΥΝ Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

- 1. Υγεία - Πρόνοια - Κοινωνικές Υπηρεσίες**
Εισηγητής Βαντόλας Δ., Ιατρός - Παθολόγος, Δ/ντής Κέντρου Υγείας Κόνιτσας
- 2. Εναλλακτικές Μορφές Ενέργειας**
Εισηγητής Ντίνος Μ., Μηχανολόγος Μηχανικός
- 3. Αρχιτεκτονική και οικιστική ανάπτυξη της Επαρχίας Κόνιτσας.**
Εισηγητής Δημητριάδης Ε., Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- 4. Προτάσεις και προβληματισμοί για την αναβάθμιση των συνθηκών της Επαρχίας Κόνιτσας**
Εισηγητής Λυμπερόπουλος Γ., Δικηγόρος Αθηνών
- 5. Ανάπτυξη των παραμεθορίων περιοχών, προβλήματα και προοπτικές**
Εισηγητής Δρ. Γιώργος Α. Γεωργίου, Ειδικός Γραμματέας Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων
- 6. Προτάσεις για την ανάπτυξη της Επαρχίας Κόνιτσας**
Εισηγητής Ρήγας Κ., Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, πρώην βουλευτής Ιωαννίνων του ΣΥΝ
- 7. Το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης και ο ρόλος των συμβουλίων περιοχών**
Εισηγητής Βασιλείου Γ., Εκπαιδευτικός Γραμματέας ΤΕΔΚ Ιωαννίνων, Πρόεδρος Κοινότητας Καλοχωρίου
- 8. Διασυνοριακά Ευρωπαϊκά Προγράμματα**
Εισηγητής Παπαγιαννάκης Μ., Ευρωβουλευτής Μέλος της Πολιτικής Γραμματείας του ΣΥΝ

ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Εισαγωγή. Το θέμα, που θα σας παρουσιάσουμε αποτελεί μέρος του γενικού κεφαλαίου των υπηρεσιών. Θα αναφερθούμε όμως σ' αυτό, γιατί αυτό έχει πιο άμεση σχέση με τον άνθρωπο και την ποιότητα ζωής του. Αυτή δε θα πρέπει πάντοτε να βρίσκεται σε υψηλό σημείο σε κάθε προσπάθεια ανάπτυξης οποιασδήποτε κοινωνίας και πολύ φυσικά της επαρχιακής κοινωνίας της Κόνιτσας, που είναι από κάθε άποψη υποβαθμισμένη, μ' όλες τις συνέπειες. Φυσικά και στη περίπτωση της προσφοράς των κοινωνικών υπηρεσιών.

Γενικές Αρχές. Πριν προχωρήσουμε στην ανάπτυξη του θέματος θεωρούμε αναγκαίο να προσκομίσουμε μερικά στοιχεία για την κοινωνία της επαρχίας Κόνιτσας.

Η επαρχία της Κόνιτσας έχει πορεία συνεχούς κοινωνικής αποσύνθεσης, οικονομικής κατάρρευσης και πολιτικής ανυποληψίας. Η υποανάπτυξη επετείνει την ερήμωση και η ερήμωση με τη σειρά της διευρύνει την υποανάπτυξη, με τελικό αποτέλεσμα την καταστροφή των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών, πολιτικών και φυσικών σχέσεων και με φυσική συνέπεια όχι μόνο την επικίνδυνη βλάβη της τοπικής κοινωνίας αλλά και μία γενικότερη αρνητική εθνική επίδραση.

Είναι αυτονόητο, πως και οι προσφερόμενες κοινωνικές υπηρεσίες κάτω απ' αυτές τις συνθήκες ποσοτικά και ποιοτικά βρίσκονται σε απαράδεκτο επίπεδο.

Αίτια. Τα αίτια αυτής της κατάστασης είναι πολλά και διάφορα. Μπορούμε να αναφέρουμε πολιτικά, οικονομικά, εδαφογεωλογικά, ιστορικά. Ειδικότερα θα λέγαμε αδιαφορία, ανικανότητα πολιτικών δυνάμεων και μαζικών φορέων οι συνέπειες του εμφυλίου, η γεωγραφική απομόνωση.

Πρέπει όμως να τονίσουμε, πως η πορεία αυτή δεν ήταν ούτε μοιραία, ούτε νομοτελειώκη, αλλά και ούτε μη αντιστρέψιμος. Είναι αντιστρέψιμος και μπορεί να οικοδομηθεί μια ζωντανή και σφίζουσα τοπική κοινωνία.

Σημερινή κατάσταση προσφοράς υπηρεσιών. Απ' όσα αναφέραμε προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα πως το επίπεδο προσφοράς υπηρεσιών είναι απαράδεκτα χαμηλό. Τα γενικά χαρακτηριστικά είναι η έλλειψη ενός πολιτικού σχεδιασμού προσφοράς υπηρεσιών, η ανυπαρξία κομματικών προτάσεων και προτάσεων από μαζικούς φορείς. Ακόμα η συγκεντρωτική δομή της ελληνικής κοινωνίας δεν διευκολύνει τοπικές θετικές παρεμβάσεις.

Ειδικότερα θα λέγαμε ότι υπάρχουν οι παρακάτω ελλείψεις πέρα από ένα συνολικό σχεδιασμό. Ελλείπουν λοιπόν.

Τα αναγκαία έργα υποδομής έστω και αν κάπου υπάρχουν, π.χ. Κέντρο Υγείας.

Τα τεχνικά μέσα και τα απαραίτητα όργανα.

Το αναγκαίο προσωπικό κάθε κατηγορίας.

Τα απαραίτητα και σταθερά οικονομικά μέσα.

Το ορθό θεσμικό πλαίσιο που θα δημιουργεί αυτόνομες, δημοκρατικές και αποτελεσματικές τοπικές εξουσίες, α' β' και γ' βαθμού.

Η αδιαφορία για την διάχυση και διακίνηση νέων ιδεών και αντιλήψεων.

Γενικοί Στόχοι. Από τα παραπάνω προκύπτει αβίαστα η αναγκαιότητα της διατύπωσης μιας ορθής πολιτικής ανάπτυξης της περιοχής και της οποίας ουσιαστικό στοιχείο θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός δικτύου προσφοράς υπηρεσιών σύμφωνα με τις ανάγκες της επαρχίας.

Έτσι λοιπόν η δημιουργία μιας ζωντανής και σφίζουσας από κάθε άποψη επαρχιακής κοινωνίας προϋποθέτει και μια πορεία σοβαρής βελτίωσης της ποιότητας ζωής και υψηλούς δείχτες προσφοράς υπηρεσιών.

Συνεπώς η δημιουργία ενός σύγχρονου, αποκεντρωμένου, αποτελεσματικού και δημοκρατικού δικτύου προσφοράς υπηρεσιών είναι εντελώς απαραίτητη. Είναι όμως ανάγκη να διευκρινίσουμε εδώ, πως οι επενδύσεις για τις κοινωνικές υπηρεσίες δεν είναι αντιπαραγωγικές, όπως ισχυρίζονται διάφοροι αλλά άκρως και εντόνως παραγωγικές. Έτσι η πρόληψη από αρρώστειες, και αναπηρίες αλλά και η αποκατάσταση της υγείας είναι ενέργειες στη κατεύθυνση της διευκόλυνσης των παραγωγικών διαδικασιών. Ακόμα πρέπει να πούμε πως οι επενδύσεις στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών επιδρούν διπλά, ήτοι από τη μια βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και από την άλλη διευκολύνουν τις προσπάθειες για μια γενικότερη ανάπτυξη της οποίας κοινωνίας.

Προτάσεις. Τις προτάσεις θα πρέπει να τις χωρίσουμε σε γενικές και ειδικές.

Γενικές Προτάσεις. Στις γενικές προτάσεις ανήκει ο συνολικός σχεδιασμός του δικτύου της προσφοράς των υπηρεσιών με συγκεκριμένα στοιχεία, αλλά και σε σχέση με μια γενικότερη αντίληψη ανάπτυξης της επαρχίας. Θα λέγαμε πως αυτό έχει σχέση με την διατύπωση ενός κυβερνητικού προγράμματος, που είναι καθήκον και υποχρέωση κάθε κόμματος.

Ειδικές Προτάσεις. Οι ειδικές προτάσεις αναφέρονται σε πλευρές του συστήματος προσφοράς υπηρεσιών, ή κλάδους αυτού, π.χ. υγείας, πρόνοιας κ.λπ.

Υγεία. Είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί τί πρέπει να προσφέρει το τοπικό σύστημα υγείας. Για μας οφείλει και μπορεί να καλύπτει το θέμα της προληπτικής ιατρικής, την πρωτοβάθμια και μέρος δευτεροβάθμιας. Για να πραγματοποιείται αυτός ο στόχος πρέπει να αντιμετωπιστούν τα παρακάτω προβλήματα επιτυχώς.

Να ανανεώνει όλο το προσωπικό τις γνώσεις για την καλλίτερη προσφορά

υπηρεσιών. Εντελώς απαραίτητο στοιχείο.

Να εξασφαλίζονται σε κάθε περίπτωση τα αναγκαία μέσα, όργανα και εργαλεία.

Να εξασφαλίζεται ο αναγκαίος πάγιος και συμπληρωματικός προϋπολογισμός.

Να ολοκληρωθεί η ενοποίηση.

Να προωθηθεί η αντίληψη για μια ουσιαστική αποκέντρωση των εξουσιών, ώστε οι διάφορες μορφές επαρχιακής εξουσίας να μπορούν να παρεμβαίνουν αποτελεσματικά.

Πρόνοια, κοινωνική αντίληψη, κοινωνική φροντίδα. Θα προτείναμε την ίδρυση και εγκατάσταση στην πόλη της Κόνιτσας Γραφείου - Υπηρεσίας είτε σαν παράρτημα είτε με αυτοτέλεια, σκοπός του οποίου θα είναι να φροντίζει τα προβληματικά, τα ανάπηρα άτομα κάθε κατηγορίας, τους συνταξιούχους με αυξημένες ανάγκες τους ψυχασθενείς. Για ν' αποδώσει αυτή η υπηρεσία πρέπει να τις εξασφαλιστούν τα απαραίτητα στοιχεία, ήτοι προσωπικό, τεχνικά μέσα, όργανα χρήματα και το αναγκαίο θεσμικό - νομικό πλαίσιο.

Πολιτισμός. Η διαμόρφωση ενός συστήματος προσφοράς πολιτιστικών, μορφωτικών, πνευματικών και ψυχαγωγικών υπηρεσιών, όπως μπορεί να καταλάβει ο καθένας είναι εντελώς απαραίτητη. Αυτό συνεπάγεται τα εξής απλά πράγματα.

Την ίδρυση γραφείου - υπηρεσίας με ουσιαστικές αρμοδιότητες, προγραμματικού, εισηγητικού, εκτελεστικού και εκλεκτικού χαρακτήρα και που θα λογοδοτεί στην τοπική εξουσία.

Σκοπός αυτού του κέντρου θα είναι η διευκόλυνση με κάθε τρόπο και μέσο της παραγωγής, της διάδοσης και της οργάνωσης καλλιτεχνικών, μορφωτικών, πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Για να αποδώσει μια τέτοια αντίληψη πρέπει να της εξασφαλιστούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις. Αυτό σημαίνει εξασφάλιση υποδομής - χώρων, μουσικών, χορευτικών κ.λπ. κ.λπ.

Εξασφάλιση προσωπικού κάθε κατηγορίας και ειδικότητας, χρημάτων, τεχνικών μέσων και οργάνων και του αναγκαίου θεσμικού νομικού πλαισίου.

Αθλητισμός. Είναι αυτονόητο πως η εφαρμογή μιας σωστής αθλητικής πολιτικής πέρα από λαϊκισμούς και δημαγωγίες και αναγκαία και δυνατή είναι. Όμως χρειάζεται να γίνουν αλλαγές και στις αντιλήψεις και στις πρακτικές. Είναι και εδώ αναγκαίο να διευρυνθεί η υποδομή π.χ. με χειμερινές αθλητικές εγκαταστάσεις, κολυμβητήριο κ.λπ. κ.λπ. Ακόμα απαιτείται προσωπικό, μέσα και όργανα, χρήματα και τέλος αντίστοιχη υπηρεσία σχεδιασμού, οργάνωσης και εφαρμογής της σωστής αθλητικής πολιτικής.

Παιδεία. Η κοινωνική αποσύνθεση έχει λάβει τραγικές διαστάσεις κι αυτό φαίνεται καθαρά στο χώρο της παιδείας. Από τα σαράντα χωριά είναι ζήτημα αν τρία - τέσσερα έχουν λειτουργούντα σχολεία. Τα υπόλοιπα έχουν ερημώσει. Η εξέλιξη αυτή απαιτεί μια σειρά από μέτρα και πριν από όλα την διαμόρφωση τοπικής εκπαιδευτικής πολιτικής, η εφαρμογή και η προώθηση θα πρέπει να ανατεθεί σε τοπική υπηρεσία - γραφείο, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και ανώτατης εκπαίδευσης. Η επιτροπή αυτή με άλλους φορείς δασκάλων, καθηγητών μέσης εκπαίδευσης και Πανεπιστημίου, Τ.Α. θα επεξεργαστεί το θέμα και θα εισηγηθεί τις προτάσεις τόσο στην κεντρική εξουσία, όσο και στην επαρχιακή.

Διάφορες άλλες υπηρεσίες. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε και μερικές άλλες υπηρεσίες, που κι αυτές έχουν σχέση με την ποιότητα ζωής, π.χ. επικοινωνίες, συγκοινωνίες κ.λπ. Δεν είναι δυνατό τα χωριά να μην έχουν τηλέφωνα. Η κατοχή τηλεφώνου είναι υπηρεσία πρώτης ανάγκης. Ακόμα για τις συγκοινωνίες πρέπει να ληφθούν μέτρα. Μια λύση θα ήταν κάποια επιδότηση, ή η οργάνωση ειδικής υπηρεσίας για τις προβληματικές περιοχές.

Συμπεράσματα. Η συνεχιζόμενη ερήμωση της επαρχίας Κόνιτσας βλάπτει όχι μόνο την τοπική κοινωνία αλλά προκαλεί και γενικότερη εθνική ζημιά. Συνεπώς αυτή η πορεία δεν πρέπει να συνεχίζεται. Είναι ανάγκη λοιπόν να διατυπωθεί απ' όλους τους υπευθύνους μια εναλλακτική πρόταση και για την υλοποίηση της οποίας θα πρέπει επίσης όλοι να ενδιαφερθούν. Ουσιαστικό τμήμα αυτής της αναπτυξιακής πρότασης θα πρέπει να είναι ένα σύστημα προσφοράς υπηρεσιών, που να ανταποκρίνεται στις βασικές ανάγκες της επαρχιακής κοινωνίας, που θα συμβάλλει στην ανύψωση της ποιότητας ζωής, στην συγκράτηση του πληθυσμού και στην έλξη μεταναστών εσωτερικού και εξωτερικού.

Ο φιλόδοξος αυτός στόχος είναι πραγματοποιήσιμος, βαθμιαία φυσικά αρκεί να υπάρξει η πολιτική βούληση, η κυβερνητική διάθεση, η κομματική και μαζική συμμετοχή και τέλος και πολύ σημαντικό η ενεργητική παρέμβαση των πολιτών της επαρχίας Κόνιτσας.

Κόνιτσα 11.8.95

Δ. ΒΑΝΤΩΛΑΣ
Ιατρός Παθολόγος
Δ/ντής Κέντρου Υγείας Κόνιτσας

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Κυρίες και Κύριοι είναι ίσως η πρώτη φορά που στην Κόνιτσα γίνονται θέμα παρουσίασης οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Η ενέργεια αποτελεί θέμα ιδιαίτερης σημασίας, όχι μόνο με την έννοια της εξασφάλισης σταθερών αποθεμάτων για το μέλλον και κατ' επέκταση της διατήρησης ενός φιλικού για τον άνθρωπο περιβάλλοντος, αλλά επίσης για την συμβολή της στην τοπική ανάπτυξη.

Συνοπτικά η ΕΕ θεωρεί ότι «η ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα πρέπει να συνιστά σημαντικό εργαλείο οικονομικής και κοινωνικής προόδου και να είναι συμβατή με την προστασία του περιβάλλοντος».

Τί είναι όμως ενεργειακός σχεδιασμός και πώς μπορεί να υλοποιηθεί για την περιοχή της Κόνιτσας;

Ο ενεργειακός σχεδιασμός αποτελεί για μια τοπική ομάδα που ασχολείται με περιφερειακά ή τοπικά θέματα το πρώτο στάδιο μιας λογικής προσέγγισης που καταλήγει σε κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα, όπως για παράδειγμα την χρηματοδότηση της προώθησης της ορθολογικής χρήσης ενέργειας ή την εφαρμογή έργων που στοχεύουν στην παραγωγή και χρήση των Α.Π.Ε.

Μια τέτοια προσέγγιση περιλαμβάνει τα εξής:

α) Συλλογή στοιχείων για την κατανάλωση της ενέργειας και για τους παράγοντες που καθορίζουν την ενεργειακή ζήτηση.

β) Αξιολόγηση του δυναμικού των επιπτώσεων και του κόστους.

Προτάσεις για περιφερειακή ή τοπική ενεργειακή πολιτική.

γ) Μελέτες που παρέχουν επιπλέον πληροφορίες για προγράμματα και το κόστος τους π.χ. μελέτες προσκοπιμότητας για την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης τεχνικής ή την χρήση μιας πηγής ενέργειας.

δ) Προετοιμασία ειδικών έργων με βάση τις μεμονωμένες μελέτες σκοπιμότητας.

ε) Υλοποίηση του προγράμματος.

Βάζοντας τις βάσεις για ένα πρώτο ενεργειακό σχεδιασμό για την επαρχία Κόνιτσας θα μπορούσε κανείς να δει ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής αναφέρεται σε δύο τομείς όσο αφορά τις Α.Π.Ε.

α) Γεωθερμία

β) Μ.Υ.Ε.

Σκοπός λοιπόν είναι να στοιχειοθετήσουμε τις δυνατότητες και να γίνει κοινός τόπος ότι πρέπει να υλοποιηθούν οι κατευθύνσεις που αναφέραμε πιο πάνω.

Είναι βέβαιο ότι λύσεις γενικές δεν υπάρχουν αλλά πρέπει με τη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών να υλοποιηθεί ένας σχεδιασμός για ανάπτυξη των Α.Π.Ε. στην Κόνιτσα και την ενσωμάτωσή τους στην συμβατική παράλληλη τεχνολογία.

Γεωθερμικό Πεδίο Κόνιτσας

Γεωθερμική ενέργεια είναι η θερμική ενέργεια που προέρχεται από το εσωτερικό της γης και συμπεριέχεται σε φυσικούς ατμούς, σε θερμά νερά επιφανειακά ή υπόγεια.

Η γεωθερμική ενέργεια είναι μια σχετικά ήπια και πρακτικά ανεξάντλητη και με αυτή την έννοια ανανεώσιμη, μορφή ενέργειας που σχετίζεται με την ηφαιστειότητα και την γενικότερη γεωδυναμική κατάσταση μιας ευρύτερης περιοχής.

Το γεωθερμικό ρευστό μπορεί να είναι ζεστό νερό θερμοκρασίας $+ < 100^{\circ}\text{C}$ δηλ. χαμηλής ενθαλπίας, μπορεί να είναι μέσης ενθαλπίας δηλ. $100^{\circ}\text{C} < + < 150^{\circ}\text{C}$ ή υψηλής ενθαλπίας $+ \gg 150^{\circ}\text{C}$.

Στην πειροχή της Κόνιτσας «Αμάραντος, Καβάσιλα» το γεωθερμικό ρευστό είναι χαμηλής ενθαλπίας δηλ. κάτω των 100°C .

Οι ορατές εκμεταλλεύσεις της γεωθερμικής ενέργειας χαμηλής ενθαλπίας στην Ελλάδα είναι θερμοκήπια, ξηραντήρια αγροτικών προϊόντων και ιχθυοκαλλιέργειες.

Στην πράξη όμως σήμερα η εκμετάλλευση του γεωθερμικού δυναμικού χαμηλής ενθαλπίας στην χώρα μας είναι ασήμαντη.

Υπάρχουν εγκατεστημένα στην χώρα μας μόλις 200 στρ. γεωθερμικών θερμοκηπίων.

Αυτό συμβαίνει παρόλο που οι συνθήκες παραγωγών και εκμετάλλευσης των γεωθερμικών ρευστών είναι συμφέρουσες και παρόλο που τα γεωθερμικά πεδία συμπίπτουν γεωγραφικά με εύφορες πεδιάδες με μεγάλη γεωργική παραγωγή.

Παρόλα αυτά όμως θα αναφερθούμε σε δύο εκμεταλλεύσεις που μπορούν να υλοποιηθούν και να αποδειχτεί πόσο οικονομικά συμφέρουσα είναι η αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού των Καβασιλών Κόνιτσας.

α. Θέρμανση θερμοκηπίων.

Οι Χρήσεις και το μέγεθος των θερμοκηπιακών εγκαταστάσεων εξαρτάται από την διαθέσιμη γεωθερμική ενέργεια από τις κλιματικές συνθήκες, από τα υλικά των θερμοκηπίων και από το είδος της καλλιέργειας.

Μια πάρα πολύ κοινή περίπτωση για τα δεδομένα της πατρίδας μας είναι η θέρμανση γυάλινων θερμοκηπίων με αυτόματο και με θερμαντικό μέσο γεωθερμικά ρευστό $35 - 50^{\circ}\text{C}$. Στην περίπτωση αυτή είναι και το ζεστό νερό των Καβασιλών Κόνιτσας που έχει θερμοκρασία γύρω στους 38°C . Έτσι γι' αυτήν την εκμετάλλευση στα Καβάσιλα για παράδειγμα απαιτούνται γύρω στις 150.000 Kcal/H το στρέμμα για μια περίοδο θέρμανσης κατά μέσο όρο 1250 ωρών, διατηρώντας μια εσωτερική θερμοκρασία τουλάχιστον 14°C . Η ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας που επιτυγχάνεται στην περίπτωση αυτή είναι της τάξης των 24 τόνων ισοδυνάμου πετρελαίου το στρέμμα ή 2.400.000 δρχ. ανά έτος το στρέμμα.

β. Ιχθυοκαλλιέργειες.

Η απαραίτητη θερμοκρασία στο νερό της δεξαμενής της ιχθυοκαλλιέργειας κυμαίνεται από 14 έως 30°C ανάλογα με το είδος της. Η ιχθυοκαλλιέργεια μπορεί να γίνει είτε μεμονωμένα με γεωθερμικά ρευστά σαν θερμαντικό μέσο, θερμοκρασίας 25 έως 35°C είτε από το απορριπτόμενο νερό από τη θέρμανση των θερμοκηπίων.

Στην δεύτερη περίπτωση εκτιμάται ότι από τα απορριπτόμενα νερά 5 στρ. γυάλινου θερμοκηπίου με τριαντάφυλλα για παράδειγμα δύναται να θερμανθεί δεξαμενή χελοτροφείου όγκου 500 M³. Οι δύο πιο πάνω καταναλώσεις μπορούν να συνδυαστούν με βιοτεχνικές μονάδες μικρού μεγέθους που θα συσκευάζουν και θα προωθούν τα προϊόντα στις αγορές της Ελλάδας ή της Ε.Ε.

Είναι κάτι που συμβαίνει και σήμερα με επιτυχία όπως είναι σε όλους σας γνωστό με την καπνιστή πέστροφα του Βοϊδομάτη αλλά και το τυρί φέτα της Κόνιτσας.

Η σημασία λοιπόν της γεωθερμικής ενέργειας από οικονομική άποψη είναι δεδομένο ότι είναι σημαντική.

Μια ολοκληρωμένη εκμετάλλευση ενός γεωθερμικού πεδίου όπως των Καβασίων αλλά και της ευρύτερης περιοχής μπορεί να υλοποιηθεί μόνο μετά από λεπτομερή πιστοποίηση του δυναμικού πεδίου της μελέτης των πιθανών συνδυασμών των εφαρμογών για βελτισποίηση των αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης του, των τρόπων παραλαβής της θερμότητας και της διάθεσης των θερμικών αποβλήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη επιβαρυνθεί το περιβάλλον.

Όμως παρόλες τις θετικότητες αυτές ενδείξεις για την δυναμική του πεδίου, αυτό μέχρι σήμερα δεν έχει ερευνηθεί προσφέρονται μόνο λουτροθεραπευτικές υπηρεσίες παρόλο που αποτελεί την κυριότερη περιοχή γεωθερμικού ενδιαφέροντος στην Ήπειρο.

Η πρόταση για μελέτη που στο πρόγραμμα INTERREG από ΚΑΠΕ δεν γνωρίζουμε τι αντιμετώπισης θα τύχει. Πρέπει να τονιστεί το ενδιαφέρον εντόνως για αυτή την έρευνα και από τους τοπικούς φορείς της περιοχής μας (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Αναπτυξιακός Σύνδεσμος κ.λπ.) και πρέπει να αποτελέσει μια βασική ερευνητική επιλογή για υλοποίηση άμεσα.

Η αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού των Καβασίων θα συνεισφέρει στην παραγωγική και οικονομική αναβάθμιση της Επαρχίας της Κόνιτσας και θα δώσει τη δυνατότητα στη δημιουργία μιας ισόρροπης τοπικής οικονομίας.

Αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιοχή της Κόνιτσας και δεν μπορεί παρά η πλήρης αξιοποίηση να αποτελεί πρωτεύοντα στόχο ενός γενικότερου σχεδιασμού της αναπτυξιακής διαδικασίας της περιοχής μας.

Μικροϋδροηλεκτρικές δυνατότητες στην Κόνιτσα

Είναι γνωστό σε όλους μας ότι η υδραυλική ενέργεια υπηρέτησε και συνεχίζει να υπηρετεί πιστά τον άνθρωπο στον δρόμο της ανάπτυξης. Η εξέλιξη των

προδρόμων των μικρών Υδροηλεκτρικών χάνεται στους αιώνες. Οι πρώτες σχετικά έγγραφες περιγραφές αφορούν συστήματα μετάδοσης κίνησης - οδο-ντωτά, τα οποία αποδίδονται στον Αριστοτέλη. Επίσης είναι γνωστά τα υδραυλικά έργα του Ευπαλίνου.

Στην Ελλάδα αργότερα, τα υδροτριβεία, τα πριονιστήρια ξυλείας, τα ελαιοτριβεία, οι μύλοι, τα κλωστοϋφαντουργεία χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν ακόμη και σήμερα τη δύναμη του νερού για την παραγωγή μηχανικού έργου και ηλεκτρικού ενέργειας.

Είναι γνωστοί επίσης οι νερόμυλοι στην επαναστατημένη Ελλάδα το 1821 πιο ήταν σε λειτουργία.

Στην περιοχή της Κόνιτσας υπήρχαν αρκετοί μύλοι και πριόνια που εξυπηρετούσαν τους κατοίκους των χωριών. Η περιοχή της Κόνιτσας ήταν ευνοούμενη από αυτή την άποψη καθόσον εκρέουν μεγάλες υδάτινες ποσότητες από την οροσειρά της Πίνδου που σχηματίζουν τα ποτάμια και τα ορμητικά ρέματα.

Είναι λοιπόν φυσικό με βάση και τη διακήρυξη της Μαδρίτης που προβλέπει την αύξηση παραγωγής ενέργειας από Α.Π.Ε. με σκοπό τη διατήρηση των εκπομπών του CO₂ στα επίπεδα του 1990 να επιζητείται ο σχεδιασμός ενός τοπικού ενεργειακού προγράμματος με την παραγωγή ενέργειας και από Μ.Υ.Ε.

Τα αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα των Μ.Υ.Ε. έναντι όλων των άλλων συμβατικών ενεργειακών έργων και των άλλων συστημάτων αξιοποίησης των άλλων αναλώσιμων πηγών ενέργειας, η αποκλειστικά δική τους δυνατότητα άμεσης ενέργειας αρίστης ποιότητας χωρίς διακυμάνσεις, η άριστη διαχρονική συμπεριφορά τους, η μεγάλη διάρκεια ζωής τους. Ο μικρός χρόνος απόσβεσης των αναγκαίων επενδύσεων των λιγνιτικών αποθεμάτων, η φιλικότητα προς το περιβάλλον, η ταυτόχρονη ικανοποίηση των άλλων αναγκών χρήσης νερού, δίνουν ένα σημαντικό προβάδισμα πηγών ενέργειας. Τα πλεονεκτήματα των Μ.Υ.Ε. αποτελούν το βασικό λόγο γιατί όλες οι χώρες της Βαλκανικής έχουν αξιοποιήσει ένα μεγάλο μέρος των δυνατοτήτων εγκατάστασης τέτοιων σταθμών.

Ακόμη χώρες με πυρηνική αυτάρκεια (Γερμανία - Γαλλία) έχουν αξιοποιήσει το σύνολο των υδατοπτώσεών τους. Η γειτονική Τουρκία υλοποιεί ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα εγκατάστασης Μικρών και Μεγάλων Υ.Ε. συνολικής ισχύος με την εγκατεστημένη ισχύ της ΔΕΗ. Ακόμη η γειτονική Αλβανία έχει πολλά να μας διδάξει στον τομέα της ενεργειακής αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού όταν μας εξάγει ηλεκτρική ενέργεια μικροϋδροηλεκτρικής μορφής. Οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου (Πορτογαλία, Ισπανία, Γαλλία) είναι πρωτοπόρες στην παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας από μικροϋδροηλεκτρικού σταθμού. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι χώρες αυτές έχουν ανάλογες κλιματομετεωρολογικές και τοπογραφικές συνθήκες με την Ελλάδα.

Η μικροϋδροηλεκτρική αξιοποίηση των επιφανειακών υδάτων του κάθε τόπου συνεχώς και της Κόνιτσας περνά και από την κατασκευή αποκεντρωμέ-

νων, αναπτυξιακών Μ.Υ.Ε. πολλαπλής σκοπιμότητας, φιλικών προς το περιβάλλον που θα λειτουργούν και για την κάλυψη υδρευτικών, αρδευτικών και άλλων τοπικών αναγκών αναψυχής κ.λπ. Τα Μ.Υ.Ε. είναι τυπικό παράλλα ρεαλιστικής, πραγματική, αειφόρου και αναπτυξιακής αξιοποίησης του τοπικού ανανεώσιμου ενδογενούς δυναμικού που μέχρι τώρα παραμένει αναξιοποίητο, με συνέπεια εκατομμύρια ΚWh να οδεύουν συνεχώς και να χάνονται στη θάλασσα.

Τα Μ.Υ.Ε. είναι ικανά να διαμορφώνουν συνθήκες ευνοϊκής για την ενεργοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων των Περιφερειών των ΟΤΑ και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Με τον Ν. 2244/94 «Περί ρύθμισης θεμάτων Ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. από συμβατά καύσιμα και άλλες διατάξεις» δίνονται οι εξής δυνατότητες, μεταξύ άλλων:

- Απελευθέρωση της ανεξάρτητης παραγωγής περιορισμένης ισχύος (όχι μεγαλύτερη των 50 ΚW) ηλεκτρικής αποκλειστικά και κατ'εξαίρεση από Α.Π.Ε. εκτός ΔΕΗ, για τους ΟΤΑ και της επιχειρήσεις τους καθώς και από ιδιώτες.

- Ενισχύεται η ανάπτυξη των Α.Π.Ε. από τους ΟΤΑ αλλά και από τους ιδιώτες δεδομένου ότι η ΔΕΗ δεν είναι εκ των πραγμάτων δυνατόν να εκμεταλλευθεί όλες τις τοποθεσίες που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, επίσης το μέγεθος των επενδύσεων που απαιτούνται είναι στα μέτρα της Ελληνικής κεφαλαιοαγοράς.

- Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του Ν. 2244/94 η ανάπτυξη των μικρών υδροηλεκτρικών είναι ελεύθερη μέχρι 2 MW καθώς και για έργα μέχρι 5 MW, εφ'όσον δεν εντάσσονται στο 10ετές πρόγραμμα της ΔΕΗ.

- Η ανάπτυξη των μικρών υδροηλεκτρικών θα συμβάλλει καθοριστικά στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην ορθολογική και πολλαπλή χρήση των νερών ενώ θα επιφέρει πρόσθετα έσοδα στους ΟΤΑ από την πώληση του ηλεκτρισμού.

- Περιορίζεται η γραφειοκρατία στην έκδοση των σχετικών αδειών (ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία). Απαιτούνται πλέον δεν, καταργείται η άδεια ίδρυσης.

- Τα τιμολόγια ηλεκτρικής παραγωγής από ΑΠΕ καθορίζεται σε εύλογα επίπεδα. (Μέση τιμή για το διασυνδεδεμένο δίκτυο της ΔΕΗ για μέση τάση 17,5 δρχ./KWh).

Γίνεται λοιπόν προφανές ότι ο νέος 2244/94 δεν προχωρεί σε υπερβάσεις αλλά προσπαθεί να φέρει την κατάσταση στην Ελλάδα στα μέσα Ευρωπαϊκά επίπεδα όπου η συμβολή των ΑΠΕ ολοένα και ανεβαίνει.

Την μεγαλύτερη συγκέντρωση μικροϋδροηλεκτρικού δυναμικού παρουσιάζει κυρίως η Βόρεια Ελλάδα (Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη) με περίπου το 60% του συνολικού μικροϋδροηλεκτρικού δυναμικού της χώρας.

Στην Επαρχία Κόνιτσας ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα νερά του Αμάραντου όπου είναι δυνατή η άμεση εγκατάσταση ενός Μ.Υ.Ε. της τάξης τουλάχιστον

1 MW.

- Σ' όλη την Επαρχία πρέπει να γίνει έρευνα και μετρήσεις για την δυνατότητα αξιοποίησης σε συνεργασία με το ΚΑΠΕ.

Σκεφτείτε πόσο οικονομικά επωφελής θα ήταν για την ακριτική Επαρχία της Κόνιτσας ακόμη και ενός Μ.Υ.Ε.

Παρότι απομονωμένη η Επαρχία διαθέτει σημαντικά φυσικά προσόντα για ΜΥΕ που αν αξιοποιηθούν με την βοήθεια των προγραμμάτων της ΕΕ μπορούν να θωρακίσουν και να συμβάλλουν και στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Τα ΜΥΕ μπορούν να αποτελέσουν μέρος του συρμού της τοπικής και Περιφερειακής ανάπτυξης και μέθοδο θωράκισης παραμεθόριων ορεινών περιοχών, όπως της Κόνιτσας.

Όμως τα προγράμματα μικροϋδροηλεκτρικού περιεχομένου, απαιτούν βαρύτητα σκέψης και οριζόντων, φιλόδοξη ενατένιση του μέλλοντος, απόρριψη της συμβατικής καθημερινότητας, και δεν έχουν καμία σχέση με έτοιμες προκατασκευασμένες λύσεις.

Ενθαρρυντικό στοιχείο για μια αρχική αξιοποίησή τους (των ΜΥΕ αποτελεί ένα πρώτο ΜΥΕ στο Σύνδεσμο Καστανοχωρίων Ιωαννίνων με τη δημοπράτηση του προς κατασκευή ισχύος 100 KW. Για την ενίσχυση του Συνδέσμου με ηλεκτρική ενέργεια που θα συμψηφίζεται με το ρεύμα που ξοδεύει με τις αντλίες του.

Αν λοιπόν θέλουμε να έχουμε προοπτική για την εκμετάλλευση αυτών των φυσικών πόρων στην Κόνιτσα, πρέπει να ερευνηθούν ώστε να προχωρήσουμε σε αξιοποίησή τους με σταθερά βήματα σε μια μεσοπρόθεσμη προοπτική ενός ενεργειακού σχεδιασμού για την περιοχή μας.

ΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ
Μηχανολόγος Μηχανικός

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Το ζήτημα των οικισμών παρουσιάζεται ως εξής: Έχουμε μια βραδύτητα εξέλιξης ενός δικτύου μεγάλων πόλεων που φαίνεται να οργανώνεται σε δίκτυο γύρω στον 3ο αι. π.Χ. Έτσι σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες ο Αιμίλιος Παύλος (168 (7) π.Χ.) καταστρέφει 70 πόλεις και παίρνει 150 χιλ. αιχμάλωτους. Εφόσον δε γίνει μια συστηματική έρευνα, μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε σήμερα για την οργάνωση αυτού του δικτύου, με βάση τα κέντρα ανάπτυξης των τριών βασικών φύλων, δηλ. τη Φοινίκη, τη Πανδοσία και τη Δωδώνη. Φαίνεται πολύ πιθανό αυτό το δίκτυο να ακολουθεί τις νομοτέλειες του οικολογικού περιβάλλοντος, δηλ. προεπιλεγμένες με κάποια κριτήρια (που πρέπει η έρευνα να εντοπίσει) χωροθετήσεις πόλεων. Σ' αυτό το σημείο σημαντικό ρόλο θα παίζουν οι θέσεις των ιερών λατρευτικών τόπων των Ηπειρωτών, αλλά και τα αρχαία οδικά δίκτυα.

Παράλληλα, υπάρχει και ένα δευτερεύον πυκνό δίκτυο κτηνοτροφικών οικισμών, όπου με σχετική αυτάρκεια και απομόνωση διαβεί ένας πυκνός γεωργο-κτηνοτροφικός πληθυσμός. Τα δομικά αυτά χαρακτηριστικά του οικιστικού δικτύου κρατούνται σταθερά στην αρχαία, τη μεσαιωνική, αλλά και την οθωμανική Ήπειρο.

Συμπερασματικά, φαίνεται να υπάρχει μια πολιτιστική ταυτότητα αλλά και αναλογίες στις αξίες μεταξύ του ευρύτερου ελληνικού πολιτισμού και του αυτόχθονα ηπειρωτικού, που μεταφέρονται στους κλασικούς χρόνους και σε επιμέρους ομοιότητες, αναλογίες ή αξίες σχετικά με τη συμπεριφορά των αντίστοιχων κοινωνιών ως προς την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία και τη χρήση του τοπίου γενικά, αλλά και ειδικότερα σε αναφορά με τη σχέση ως προς τα κτίσματα

Σύγχρονη κατάσταση: Ελλάδα, Ήπειρος (Κόνιτσα)

1. Ελλάδα του 80': Ο Ηπειρωτικός κορμός της Ελλάδας καταλαμβάνεται από το ορεινό σύστημα των Ελληνίδων (συνέχεια των Δειναρίδων) με γενική κατεύθυνση ΒΒΔ-ΝΝΑ. Έτσι, οι κυριότερες ελληνικές πεδιάδες εξωθούνται στα παράλια του Αιγαίου και τις περιοχές της Β. Ελλάδας. Η τυπική αυτή Δειναρική διάταξη επηρεάζει την κυκλοφορία των ποταμών, των λεκανών απορροής, των παραγωγικών εδαφών, αλλά περισσότερο τα οδικά δίκτυα. Παρατηρούμε λοιπόν μακροσκοπικά, ότι δεν είναι τυχαία η εξέλιξη ενός μοντέλου ανάπτυξης της χώρας που αποτελεί το λεγόμενο διπλό S, δηλ. (τους πόλους και τους άξονες: Πάτρα - Αθήνα- Θεσ/νίκη- Καβάλα κτλ.) που εν πολλοίς συμπίπτει και με τον παραγωγικό άξονα" αυτής (Δημητριάδης, 1980, 147-15).

Στα αστικά κέντρα αυτού του αναπτυξιακού άξονα παρατηρούνται οι μεγαλύτερες πληθυσμικές συγκεντρώσεις που ακολουθούνται από τη συγκέντρωση του δευτερογενούς, τριτογενούς και τεταρτογενούς τομέα. Έτσι, η γραφειοκρατική οργάνωση του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, δηλ. η οργάνωση της οικονομίας και της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων κατά ιεραρχικές βαθμίδες, προβλήθηκε στο χώρο μετά το 1920 με τη μορφή της ιεραρχίας των οικισμών. Στο δίκτυο της χώρας εμφανίζονται δυο βασικά κέντρα, η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη και άλλα δευτερεύοντα πάνω στον άξονα ανάπτυξης. Τα Ιωάννινα χαρακτηρίζονται ως κεντρικός οικισμός.

2. Ν. Ιωαννίνων - Επαρχία Κόνιτσας: Από σχετική έρευνα στα τέλη της δεκαετίας

του 80' (Δημητριάδης, ό.π.) σημειώνουμε επιγραμματικά ότι ο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει μειωμένες παραγωγικές δυνατότητες όσον αφορά τη γεωργική γη, και αυξημένες, όχι όμως εξελιγμένες, σχετικά με την κτηνοτροφία και τα δάση, με εξαιρετικά δυσχερές οικολογικό περιβάλλον (κλίμα κτλ.), με φθίνουσα αναδιάρθρωση του πληθυσμικού δυναμικού, με πολύ μικρή αλλαγή στην κοινωνική δομή, με οξυμένα ιδιοκτησιακά προβλήματα της γεωργικής γης αλλά και προβλήματα εξαιτίας της απομόνωσης.

Ο νομός αυτός φαίνεται να δέχεται τον εκσυγχρονισμό με κατεύθυνση από νότο προς Βορρά, κατά τον άξονα: Πάτρα-Ιωάννινα, αλλά και κατά μήκος της παραλίας: δηλ. Πρέβεζα-Πάργα-Ηγουμενίτσα-Φιλιάτες κλπ. Μέσα σ' αυτό το περιφερειακό πλαίσιο εντάσσεται και η επαρχία Κόνιτσας (μια από τις τέσσερις του Νομού, υπόλοιπες: Δωδώνη, Μέτσοβο, Πωγώνι) σε μια περιοχή του νομού που ανήκει ολοκληρωτικά στην παράδοση. Ο οικισμός της Κόνιτσας χαρακτηρίζεται ως *ακραίος οικισμός* και βρίσκεται σε ενταλώς απομονωμένη και ουδέτερη ζώνη, έξω από πόλους και άξονες ανάπτυξης.

Κατά συνέπεια πάνω στους νεοριζόμενους άξονες και πόλους τείνει σήμερα να συγκεντρωθεί ο πληθυσμός, ο εκσυγχρονισμός, αφήνοντας τα υπόλοιπα διαμερίσματα της Ηπείρου, δηλ. και την Κόνιτσα κτλ. στην υποανάπτυξη και στην παράδοση.

Δυνατότητες ανάπτυξης

Προγραμματικές θέσεις: Όπως φαίνεται από την ιστορική ανάλυση που προηγήθηκε η Ήπειρος και ειδικότερα η επαρχία Κόνιτσας εμφανίζουν διαχρονικά τα χαρακτηριστικά μιας συντηρητικής κοινωνίας (conserving) όπου η κοινωνική δομή, η γεωργία, η χειροτεχνία και το εμπόριο συνδέονται τόσο μεταξύ τους, ώστε να είναι δύσκολη (αν όχι αδύνατη) μια αυθόρμητη αλλαγή.

Παράγοντες αυτογενούς αλλαγής θα μπορούσαν να αποτελέσουν το μέγεθος του πληθυσμού, η απασχόληση η αναδιάρθρωση της γεωργικής γης κτλ., πράγμα όμως που δεν επιτεύχθηκε.

Δυστυχώς όμως, προς αυτή την κατεύθυνση και για πολλούς και γνωστούς λόγους δεν κινήθηκε το ελληνικό κράτος εγκαίρως (δηλ. από τη δεκαετία του '60), ώστε να συγκρατηθεί ο αγροτικός πληθυσμός στο πλαίσιο μιας αποκεντρωμένης ανάπτυξης που θα περιλάμβανε αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας με θαραλλέα κοινωνική και αγροτική πολιτική.

Σήμερα το πρόβλημα έχει διογκωθεί επικίνδυνα και χρειάζονται λύσεις σε γενικό, αλλά και σε ειδικό πλαίσιο ανάπτυξης, της Ηπείρου και της επαρχίας Κόνιτσας.

1. Γενικό πλαίσιο ανάπτυξης Ηπείρου: Η Ήπειρος πλούσια σε ιστορία και με μια σχετική αυτάρκεια εμφανίζει τα χαρακτηριστικά μιας "μεθοριακής οικονομίας", αποκομμένη από την οικονομική ενδοχώρα της. Η τοπική κοινωνία αλλά και η οικονομία της διέρχονται μια χρόνια στασιμότητα, ενώ η τοπική αγορά δεν έχει μια δυναμική για να ωθήσει μια τοπική ανάπτυξη. Βέβαια σ' αυτό συντελεί η τάση φυγής του ανθρώπινου δυναμικού, κυρίως προς την Αθήνα ή προς τα Γιάννενα.

Απαιτείται, λοιπόν ένα Σχέδιο Δράσης με το οποίο θα γίνονται άμεσες παρεμβάσεις σε κρίσιμους τομείς του χωρο-οικονομικού συστήματος. Αυτό το Σχέδιο Δράσης που κινείται στο πλαίσιο ενός προγραμματισμού πρέπει να θέτει άξονες ενεργειών με

ιεραρχικές προτεραιότητες, να εξασφαλίζει πόρους ικανοποίησης των προγραμμάτων όπου το κύριο βάρος διαχείρισης θα αναλαμβάνει ο τοπικός διοικητικό μηχανισμός (Τ. Αυτοδιοίκηση) με τη συμμετοχή των πολιτών (χρήστες) της περιοχής. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικούς άξονες που θα μπορούσαν να είναι:

α. Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της κεντρικότητας της περιοχής σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. Σ' αυτό θα βοηθ'ησουν νέοι οδικοί άξονες, λιμάνια, αεροδρόμια κτλ.

β. Εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσης της Ηπείρου (Κόνιτσας) σε σχέση με την Αλβανία, πο μπορεί να χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκή περιοχή κοινοτικού ενδιαφέροντος. Οι παντός είδους σχέσεις με τη γείτονα χώρα (π.χ. εμπορικές, μορφωτικές, τουριστικές κτλ.), πρέπει να ενταθούν, να μελετηθούν μακροπρόθεσμα και πολυδιάστατα.

γ. Εξειδίκευση των αστικών κέντρων ως προς τις παρεχόμενες λειτουργίες. Για παράδειγμα η Κόνιτσα εξειδικεύεται στον ορεινό οικολογικό τουρισμό. Πάνω σ' αυτό πρέπει να γίνει σοβαρή επιτόπια δουλειά τόσο ως προς την απασχόληση (θέσεις εργασίας), όσο και για τη στέγαση των νέων κατοίκων που θα προσελκύσει μια τέτοια οικονομική αναβάθμιση (ΥΧΟΠ, 1984).

δ. Άμεση τόνωση της τοπικής αγοράς, στήριξη και εξυγίανση του υπάρχοντος παραγωγικού δυναμικού και δημιουργία νέου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

ε. Αλλαγή οικονομικής γεωγραφίας της Ηπείρου και ειδικότερα της Επαρχίας Κόνιτσας με βελτίωση και εξυγίανση των τομέων παραγωγής (πρωτογενούς, δευτερογενούς, τριτογενούς).

ζ. Με κύρια ευθύνη του κράτους, αποκέντρωση της κεντρικής εξουσίας, τόνωση του τοπικού επιπέδου και ενεργοποίηση των πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

η. Τέλος, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στον ανθρώπινο δυναμικό όπως για παράδειγμα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με την ίδρυση νέων τμημάτων (π.χ. οικολογίας, ορεινής οικονομίας κτλ.), αλλά και σε μηχανισμούς τεχνικής κατάρτισης και επιμόρφωσης του τοπικού πληθυσμού κτλ.

Στο επόμενο διάγραμμα δίνεται αναλυτικά ένα σχέδιο δράσης με τρία επίπεδα αναφοράς: Δημογραφικό, Οικονομία, Χώρος.

Γενικό Σχέδιο Δράσης. ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΣΚΟΠΟΣ

ΣΤΟΧΟΙ

1. Αναζωογόνηση πληθυσμικού δυναμικού

- Προγράμματα προσέλκυσης νέων πληθυσμών
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

2. Βελτίωση ψυχολογίας πληθυσμού

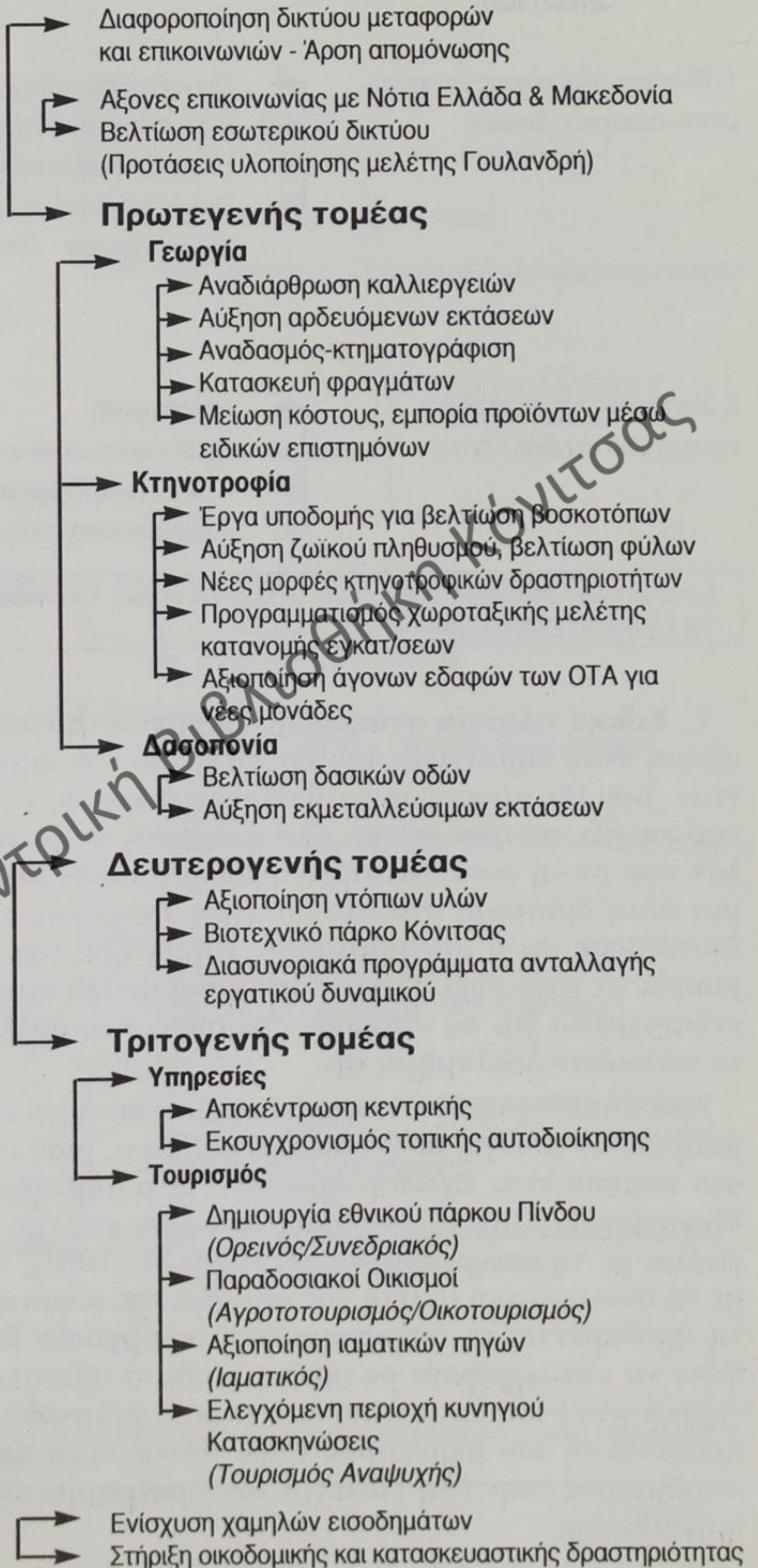
- Αναδιοργάνωση δημόσιας διοίκησης
- Ενημέρωση και πληροφόρηση τοπικής κοινωνίας
- Μετεγκατάσταση δημοσίων ιδρυμάτων

Διαγραμματική απεικόνιση 1: Συνοπτική παρουσίαση σκοπών και στόχων του Σχεδίου Δράσης στο δημογραφικό επίπεδο

ΣΚΟΠΟΙ

ΣΤΟΧΟΙ

- 1. Αλλαγή της θέσης της περιοχής στην οικονομική γεωγραφία
- 2. Στήριξη και εξυγίανση υπάρχοντος δυναμικού

- 3. Άμεση τόνωση τοπικής αγοράς

ΣΚΟΠΟΙ

ΣΤΟΧΟΙ

1. Έλεγχος υλοποίησης προτεινόμενου οικιστικού δικτύου

- Σύνταξη κτηματολογίου
- Εκπόνηση πολεοδομικών μελετών (Θεσμοθέτηση ΕΠΑ)
- Έλεγχος δυναμικής κάθε οικισμού
- Εκπόνηση μελετών προστασίας και ανάδειξης αρχιτεκτονικών μνημείων - κτισμάτων

2. Συντήρηση και αναβάθμιση οικολογικού περιβάλλοντος

- Απορρίμματα
- Σχεδιασμός αποχέτευσης ανά οικισμό
- Έλεγχος κτηνοτροφικών αποβλήτων
- Αποκατάσταση τοπίων

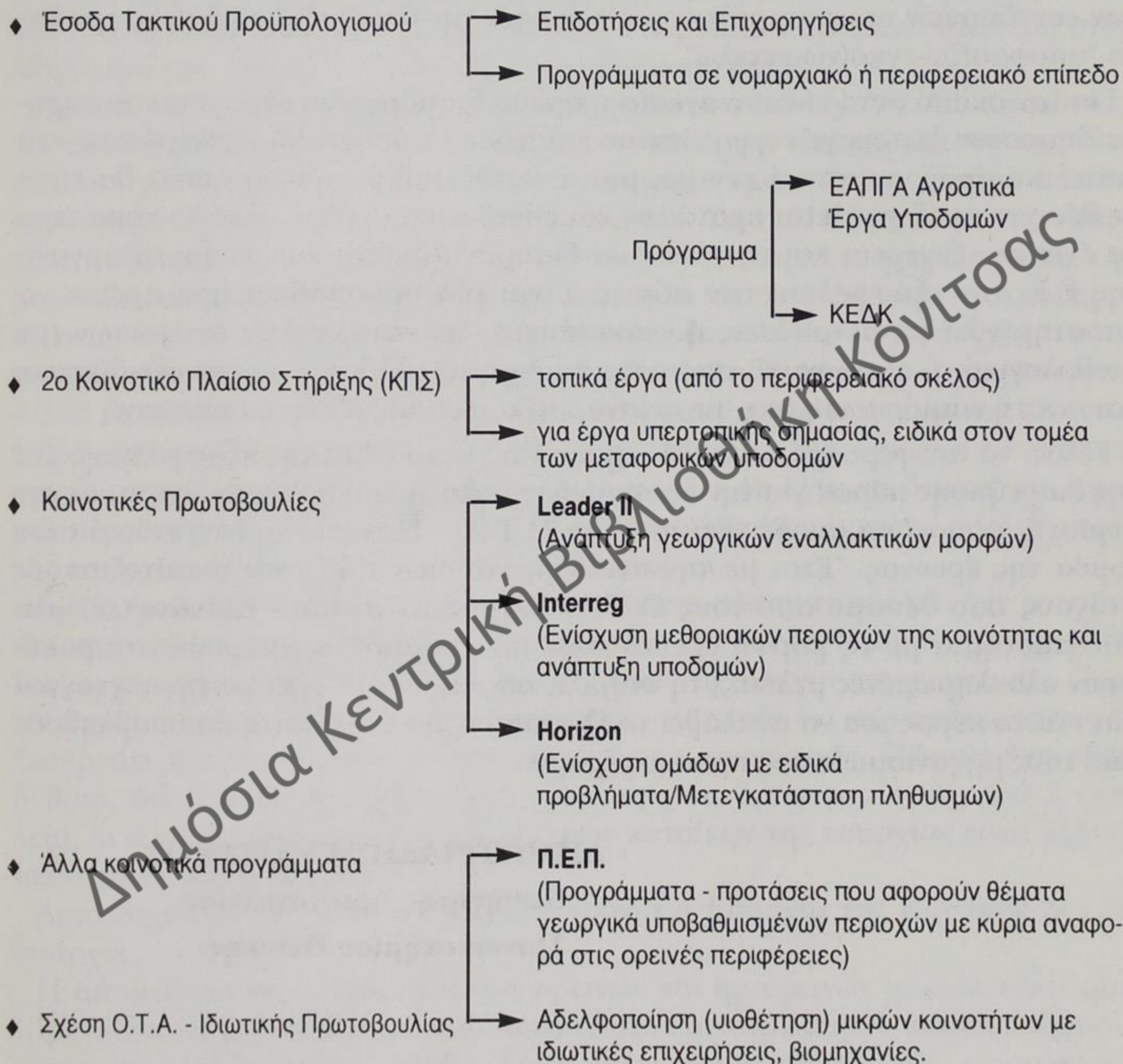
Διαγραμματική απεικόνιση 3: Συνοπτική παρουσίαση σκοπών και στόχων του Σχεδίου Δράσης αναφορικά με τον χώρο στην επαρχία Κόνιτσας

2. Ειδικό πλαίσιο ανάπτυξης Επαρχίας Κόνιτσας: Ευτυχώς διατηρείται ακόμη ένας σημαντικός και θα έλεγα ως ένα σημείο αναξιοποίητος παράγοντας, που θα μπορούσε να βελτιώσει ίσως τις τοπικές συνθήκες διαβίωσης, εφόσον αξιοποιηθεί σωστά. Ο παράγοντας αυτός είναι το **οικολογικό περιβάλλον** που με τη συνοδεία της πλούσιας τοπικής **πολιτιστικής ιστορίας** αποκτά μια άλλη διάσταση στο πλαίσιο μιας Ενωμένης και Ενιαίας Ευρώπης. Έτσι, πιστεύουμε ότι ο συντηρητισμός, χαρακτηριστικό διαχρονικής απομόνωσης, μπορεί να γίνει τώρα μια αναστρέψιμη θετική κατάσταση σε μια Ευρώπη που ενδιαφέρεται για τις ιστορικές της ρίζες, που πολλές από αυτές ξεκινούν αυτό το νοτιοανατολικό τμήμα της.

Άρα ο συνδυασμός: ιστορικό πλαίσιο-οικολογικό (οικιστικό) περιβάλλον, θα μπορούσαν να είναι οι αναπτυξιακοί άξονες μιας τοπικής Ρυθμιστικής έρευνας στο πλαίσιο ενός Σχεδίου Δράσης. Για παράδειγμα η οικολογική μελέτη του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας για την Πίνδο (Επ. Κόνιτσας) που γίνεται με τη συνεργασία του ΥΠΕΧΩΔΕ (1992), θα μπορούσε να συνδυαστεί με τη συστηματική μελέτη της ιστορίας της περιοχής. Βέβαια μια **τέτοια μελέτη προϋποθέτει τη διεπιστημονική συνεργασία διαφόρων ειδικοτήτων, έτσι ώστε να καταγραφούν σε πρώτη φάση τα αβιοτικά/βιοτικά, (κοινωνικά, οικονομικά κλπ.) και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Επαρχίας Κόνιτσας.** Η προσέλκυση του πληθυσμού (δηλ. θέσεις εργασίας) θα είναι μια σημαντική παράμετρος στην όλη επιτυχία του προγραμματισμού-σχεδιασμού αυτής της παρέμβασης.

Πόροι: Οι πιθανές πηγές για την εξεύρεση των αναγκαίων πόρων για τη δημιουργία ενός γενικού σχεδίου δράσης παρουσιάζονται σε διάγραμμα παρακάτω:

Π Ο Ρ Ο Ι

Συνοπτική διαγραμματική παρουσίαση των πιθανών πηγών για την εξεύρεση των αναγκαίων πόρων για τη δημιουργία ενός Γενικού Σχεδίου Δράσης.

Διαχείριση των πόρων - θεσμική πολιτική

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η αποτελεσματική διαχείριση των πόρων αυτών. Το κύριο βάρος θα το επωμισθεί ο τοπικός διοικητικός μηχανισμός. Η μεταβίβαση των πόρων και των σχετικών με αυτούς αρμοδιοτήτων από το Κέντρο προς τον Νομό και από εκεί στην ίδια την Επαρχία είναι άμεσης προτεραιότητας. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, θα αναλάβει όλο το πακέτο των επενδυτικών προγραμμάτων που αφορούν την περιοχή, με βάση το τρίπτυχο "αποφασίζω-εγκρίνω-εκτελώ".

Για τον σκοπό αυτό είναι αναγκαία η άμεση διαμόρφωση ενός τοπικού πυρήνα δημοσίων λειτουργιών υψηλότατου επιπέδου οι οποίοι θα στελεχώνουν ένα επιτελικό προγραμματικό κέντρο, μια αναπτυξιακή εταιρία η οποία θα είναι σε θέση να επεξεργάζεται προτάσεις και επενδυτικά σχέδια, αλλά το κυριότερο να έχει την ευχέρεια και τη γνώση να διαπραγματεύεται κυρίως με τα όργανα της Ε.Ε. την εξασφάλιση των πόρων. Είναι μία προσπάθεια που πρέπει να υποστηριχθεί με μεταθέσεις ή αποσπάσεις των κατάλληλων ανθρώπων (με μισθολογικά, βαθμολογικά, σταγαστικά κίνητρα) αλλά και με την εξειδίκευση και σωστή επιμόρφωση (π.χ. με σεμινάρια) του υπάρχοντος προσωπικού.

Τέλος, να αναφέρουμε ότι πολύ σημαντική για το θέμα της εξασφάλισης και της διαχείρισης πόρων για την εφαρμογή αναπτυξιακού προγράμματος για την περιοχή, μπορεί να αποδειχθεί η σχέση Ο.Τ.Α. - Πανεπιστημίων, ειδικά στον τομέα της έρευνας. Έτσι με την ανάθεση κάποιων από τους αναπτυξιακούς στόχους που θέσαμε από τους Ο.Τ.Α. (Δήμος Κόνιτσας - Κοινότητες) στα Πανεπιστήμια με τη μορφή ερευνητικών προγραμμάτων μπορούν να προκύψουν ολοκληρωμένες μελέτες, τη στήριξη των οποίων μπορεί με την τεχνογνωσία και το κύρος του να αναλάβει το Πανεπιστήμιο όταν αυτές θα υποβληθούν από τους μηχανισμούς που προαναφέραμε.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

Καθηγητής Αριστοτελείου

Πανεπιστημίου Θεσ/κης

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Η επαρχία της Κόνιτσας σήμερα έχει 6.000 κατοίκους περίπου. Απ' αυτούς οι 3.000 περίπου είναι μόνιμοι κάτοικοι της πόλης Κόνιτσας, η οποία από το 1913, τότε που απελευθερώθηκε από τους Τούρκους, παραμένει σταθερή στον πληθυσμό της, έχει μόνιμα περίπου τον πληθυσμό αυτό.

Πρέπει να πω εδώ, ότι ολόκληρη η επαρχία το 1913 είχε 22.725 κατοίκους. Το 1940 κατέβηκε στους 18.472 κατοίκους. Μετά την κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο, με την απογραφή του 1951 η επαρχία εμφανίζεται να έχει 13.015 κατοίκους. Έχει χάσει δηλαδή 5.457 κατοίκους. Το 1961 οι κάτοικοι της επαρχίας αυξάνουν σε 14.405, αλλά το 1971 που μεσολαβεί το μεγάλο κύμα της μετανάστευσης προς τη Γερμανία, Σουηδία κ.λπ. σε συνδιασμό με τις τρομερές πιέσεις, αποκλεισμούς, παρακολουθήσεις, εξορίες κ.λπ. της δικτατορίας ο πληθυσμός κατεβαίνει στους 10.037 κατοίκους. Δηλαδή χάνει η επαρχία όλους 4.368 κατοίκους. Το 1981 οι κάτοικοι μειώνονται ακόμα πιο πολύ και γίνονται 9.633. Και το 1991 στην επίσημη απογραφή, που όλοι ξέρουμε πως έγινε/μεταφορές με πούλμαν από τις πόλεις χωριανών, ΓΧ κ.λπ./ για να δειχτεί ότι είμαστε περισσότεροι και να ρίξουμε στάχτη στα μάτια των αρχών / ο πληθυσμός της επαρχίας εμφανίζεται να είναι 9.306 κάτοικοι.

Εμείς όμως ξέρουμε ότι ο αριθμός αυτός είναι πλασματικός και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα τουλάχιστον για τους 11 μήνες του χρόνου. Βάζω στην άκρη ένα μήνα, Πάσχα και Αύγουστο που για πανηγύρια και γιορτές έχουμε ένα μεγάλο κύμα παλινόστησης, το οποίο τις περισσότερες φορές ξεπερνάει και τον αριθμό του πληθυσμού της απογραφής. Πάντως ένα είναι βέβαιο, ότι στα 40 περίπου χωριά της επαρχίας, λειτουργούν σήμερα 5 σχολεία, κι ο μέσος όρος ηλικίας των μόνιμων κατοίκων της επαρχίας είναι εξήντα πέντε με εβδομήντα χρόνια.

Αυτό σημαίνει ότι σε πέντε με δέκα χρόνια η Επαρχία της Κόνιτσας δεν θα υπάρχει.

Η απομείωση του πληθυσμού των ορεινών και ημιορεινών χώρων, είναι φαινόμενο για να μη πω Παγκόσμιο, τουλάχιστο Πανευρωπαϊκό, και οπωσδήποτε ισχύει για ολόκληρη την Ελλάδα. Είμαι όμως εδώ υποχρεωμένος να τονίσω ότι ο ρυθμός της πληθυσμιακής απογύμνωσης στην Ήπειρο και φυσικά στη δική μας Επαρχία, είχε πάρει καταστρεπτική κι εξαφανιστική ταχύτητα. Κι ακόμα μια άλλη παρατήρηση. Ο μετακινούμενος πληθυσμός δε στάθηκε στην πρώτη μεγάλη πόλη, όπως έγινε σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά πήγε κατ' ευθείαν στην Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη, όσοι φυσικά δεν πήγαν στη Γερμανία ή τη Σουηδία. Ο αριθμός των ανθρώπων που στάθηκε σ' αυτή την μετακίνηση, στην

Κόνιτσα ή τα Γιάννενα ήταν πολύ μικρός και θα μπορώ να πω ότι ισοφάρισε, τουλάχιστο για την Κόνιτσα κείνους που ακολουθώντας το ρεύμα της μετανάστευσης είχαν φύγει από την Κόνιτσα.

Δε θα ερευνήσουμε εδώ τα αίτια του φαινομένου αυτού.

Θα πούμε μονάχα ότι τουλάχιστο τη δεκαετία του 1950, η Πολιτεία συγκινήθηκε από το φαινόμενο αυτής της απογύμνωσης των ακραίων γεωγραφικά χώρων της επικράτειας, θάπρεπε μάλλον να χρησιμοποιήσω τον όρο ΑΝΗΣΥΧΗΣΕ για το φαινόμενο αυτό, και προσπάθησε να αποκαταστήσει κατά το δυνατό την ισορροπία στις περιοχές αυτές δημιουργώντας τις προϋποθέσεις επανόδου των κατοίκων στα χωριά τους.

Έτσι προχώρησε στην συγκρότηση του λεγόμενου προγράμματος Ανάπτυξης της Ηπείρου, ορίζοντας σα ζώνη πειραματισμού και επίδειξης την Επαρχία της Κόνιτσας, το Ζαγόρι και τον Παρακάλαμο.

Το 1956 - 57 απευθύνεται στον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, και ζητάει τη συνδρομή του στην ανάληψη άμεσης δράσης εφαρμογής προγράμματος αναχαίτισης της ερήμωσης, κάτω από την Εποπτεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Παραγωγικότητας.

Ο Οργανισμός αυτός συνεργάζεται με γνωστούς την επαχή αυτή ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι έρχονται στην περιοχή Πειραματισμού δηλαδή εδώ στην Κόνιτσα, το Ζαγόρι και τον Παρακάλαμο, και θα μπορούσα να πω μ' αρκετό φιλότιμο μελετούν την περιοχή και καταρτίζουν τις σχετικές μελέτες τους.

Για καλό ή κακό, όλοι τους, έχουν σα μοντέλα, πρότυπα μίμησης ή αντιγραφής περιοχές της Ευρώπης στις οποίες είχαν γίνει παρόμοιες προσπάθειες "ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ". Αυτός ήταν ο όρος που χρησιμοποιούνταν τότε. Τα μοντέλα αυτά ήταν η Λεκάνη του Κάτω Ροδανού, το Λάγκτοκ, η Γαστώνη στη Γαλλία. Η Σικελία, η Σαρδηνία κ.λπ. στην Ιταλία. Δεν μπορώ να ξέρω κατά πόσο τα μοντέλα αυτά ήταν συγκρίσιμα με την περιοχή μας. Πάντως από τη δουλειά αυτή βγήκαν κάποιες μελέτες με ειδικά στοιχεία, χρήσιμες ακόμα και σήμερα. Σαν παράδειγμα αναφέρω τη μελέτη του Γάλλου κοινωνιολόγου Ερρίκου Μαντράς που διερευνά στην περιοχή της Κόνιτσας το Μάζιο, Σανοβό και τη Μελισσόπετρα, καθώς και το Ελεύθερο, την Αγία Παρασκευή και την Πυρσογιανη. Τη μελέτη του Λαλάτα, μιλανέζου ειδικού για τα φρούτα που θα μπορούσαν να παραχτούν στην επαρχία μας. Του Ζαν Ηποτόζ ελβετού εμπειρογνώμονα για την ξυλεία. Του επίσης Ελβετού Σιενχόλζερ για τη δημιουργία κέντρου χειμερινών σπορ. Του Πιέρ Ντυκρυνέ ειδικού στα θέματα της τυροκομίας κ.λπ.

Με βάση όλα τα παραπάνω καταρτίζεται το πρόγραμμα ανάπτυξης για την περίοδο 1960 - 1964. Και γίνεται έναρξη εφαρμογής του αμέσως. Έργα αρδευτικά. Δεντροκαλλιέργειες. Συγκρότηση και βελτίωση μονάδων κτηνοτροφίας. Τεχνική εκπαίδευση. Οικοτεχνίες. Μικρές βιοτεχνίες κ.λπ. Στο διάστημα των δυό πρώτων ετών διατίθενται για το πρόγραμμα το ποσό των 2.500.000 δολλαρίων. Αλλά το 1963 - 1964 το πρόγραμμα εγκαταλείπεται. Πουλιούνται τα

μοσχάρια κακήν κακώς. Κλείνονται οι βιοτεχνίες. Εγκαταλείπονται τα χωράφια. Κι ο κόσμος φεύγει προτροπάδην για την ξενητεία. Τη Γερμανία, τη Σουηδία, την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τα Γιάννενα.

Η γενική εντύπωση, αυτή άλλωστε που γράφτηκε και στα περιοδικά (Έχω υπόψη μου τον Οικονομικό Ταχυδρόμο, τη Νέα Οικονομία και την Αγροτική Οικονομία του Ευελπίδη) ήταν ότι το πρόγραμμα ΑΠΟΤΥΧΕ παταγωδώς.

Κατά τη γνώμη μου πολλά είναι τα αίτια της αποτυχίας αυτού του προγράμματος. Τα βασικά όμως αίτια πρέπει να τα κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες.

1) Το πολιτικό κλίμα της περιόδου, όπου κάθε ύποπτος αριστερός δεν είχε από τον ήλιο μοίρα στην περιοχή, σε συνδιασμό με το γεγονός ότι η περιοχή συνόρευε με ένα κράτος Κομμουνιστικό - την Αλβανία, ήταν στοιχείο καταλυτικό της κατ' ελάχιστο εφαρμογής του προγράμματος. Κανένας κυνηγημένος δε σκέφτεται μόνιμες δραστηριότητες και μακροχρόνιες εγκαταστάσεις.

2) Το γεγονός ότι αντιμετωπίστηκε η ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ παραγωγή σαν κύριο μέλημα του προγράμματος, κι επομένως σαν κύρια βιοποριστική απασχόληση των κατοίκων, ενώ είναι σίγουρο ότι πρόκειται για μια περιοχή που αποτελείται από επικλινείς μη αρδευόμενες εκτάσεις, απομονωμένες και υποβαθμισμένες, τις οποίες σήμερα χαρακτηρίζουν με τον γενικό όρο μειονεκτικές και οι οποίες ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ εξ ορισμού ν' αποτελέσουν πεδίο άσκησης της πρωτογενούς παραγωγής, ιδιαίτερα της γεωργίας, σαν κύριας βιοποριστικής απασχόλησης και

3) Δε λήφτηκε καθόλου υπ' όψη η λεγόμενη ΨΥΧΙΚΗ ΦΥΓΗ. Από τη μια μεριά η πολιτιστική ερημία της περιοχής. Η ανυπαρξία ενός Κέντρου όπου ο εργαζόμενος στην περιοχή αυτή θα μπορούσε να καταφύγει έστω και μια φορά τη βδομάδα, να ανταμώσει άλλους ανθρώπους, να γευτεί τα αγαθά της σύγχρονης εξέλιξης, να ψυχαγωγηθεί, να αισθάνεται ότι έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει στο σύγχρονο πολιτισμό, στο σύγχρονο πολιτιστικό γίνεσθαι, στο σύγχρονο τρόπο ζωής, να μη νοιώθει εγκαταλειμένος στα έσχατα της γης, αδύναμος στην προσπάθειά του ν' ανεβάσει την ΠΟΙΟΤΗΤΑ της ζωής. Κι από την άλλη:

Η έντονη κοινωνική ροπή προς τη μετανάστευση, που κείνη την εποχή εκτός από ανάγκη, είχε πάρει και τη μορφή επιδημίας. Έφευγαν δηλαδή και παιδιά από εύπορες οικογένειες. Ο κοινωνικός μιμητισμός πούναι στοιχείο κυτταρικό του μικρού ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ σχηματισμού.

Για λόγους χρόνου, δεν θα αναφερθώ σ' άλλες θεωρητικές περισσότερο προσπάθειες αναχαίτισης αυτού του καταλυτικού για την επαρχία φαινομένου, της εγκατάλειψής της, όπως είναι η προσπάθεια της Ομοσπονδίας των Αδελφοτήτων των χωριών της Επαρχίας μας. Οι δύο τόμοι που εξέδωσε το Μουσείο Γουλανδρή για την οικολογική διάσωση της Βόρειας Πίνδου μέσα στην οποία υπάγεται και μεγάλο τμήμα της επαρχίας Κόνιτσας.

Θα μπω κατευθείαν στο ζητούμενο.

Υπάρχει τρόπος να σταματήσουμε αυτόν τον κατήφορο. Ν' ανατρέψουμε

αυτή την προβλεπόμενη καταστροφή, την ερήμωση της επαρχίας και φυσικά και της Κόνιτσας σαν πόλης, όταν δεν θάχει ενδοχώρα;

Ασφαλώς προβλήματα άλυτα δεν υπάρχουν. Το κάθε πρόβλημα έχει τη λύση του. Μόνο που στα οικονομικοκοινωνικά προβλήματα όλα πρέπει να αντιμετωπίζονται από μια κέρια πλευρά... Την πλευρά του εφικτού κάτω από τις συνθήκες της εποχής.

Κατ' αρχήν πρέπει να πούμε ότι η πολιτική κατάσταση της δεκαετίας του 1960 δεν υπάρχει. Αντίθετα σήμερα το κλίμα είναι αντιστραμένο πλήρως κι ευνοϊκό για μια πολιτική επανόδου των ανθρώπων στα χωριά τους. Επί πλέον πρέπει να δούμε ότι η γειτνίαση με την Αλβανία είναι ένας παράγοντας που θα μπορούσε να θεωρηθεί πάρα πολύ βοηθητικός στην προσπάθειά μας αυτή, όπως θα δούμε παρακάτω.

Οι επικοινωνίες σήμερα μεταξύ των χωριών, αλλά βασικά μεταξύ των χωριών και της Κόνιτσας, γίνονται με εύκολο και γρήγορο τρόπο έτσι ώστε η δημιουργία ενός Κέντρου πολιτιστικού, κέντρου κοινωνικής επαφής, αναψυχής σε καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση να μην αποτελεί πρόβλημα.

Επομένως μπορούμε να πούμε ότι το δεύτερο εμπόδιο - ο δεύτερος λόγος για τον οποίο απότυχε το πρόγραμμα Ανάπτυξης της Ηπείρου το 1960 - 1962 η πολιτιστική, κοινωνική, ανθρώπινη ερημία των χωριών εκείνων σήμερα υπάρχει τρόπος να ξεπεραστεί, αν γίνει έντονη, πάνω σε σωστές βάσεις προσπάθεια ανάπλασης της πόλης Κόνιτσας, ανασυγκρότησης του Κέντρου της, του ιστορικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, οικονομικού της κέντρου, έχοντας ακόμα σα μοντέλο το Μέτσοβο. Με τη δημιουργία μιας όμορφης πόλης, πάνω στη βάση της παράδοσης αλλά δημιουργικά αναπλασμένης, πιστεύω ότι οι Κονιτσιώτες, και εννοώ μ' αυτό όλους τους συμπατριώτες μας κι από την επαρχία, θ' αποκτήσουν μια πόλη αναφοράς, ένα χώρο ποιότητας, που θα ικανοποιεί το μεγαλύτερο κομμάτι της ανάγκης για συμμετοχή στην σύγχρονη ζωή, στο σύγχρονο πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Κι έρχομαι τώρα στο πιο κρίσιμο σημείο της πρότασής μου. Οι άνθρωποι της επαρχίας μας πρέπει να εξασφαλίσουν, σ' ένα μεγάλο αριθμό, τακτικό μεροκάματο. Είπαμε ότι η γεωργία σα κύρια απασχόληση στις μειονεκτικές εκτάσεις της επαρχίας μας είναι απρόσφορη δραστηριότητα. Το ίδιο θα μπορεί να πει κανένας και για την κτηνοτροφία. Ακόμα και για τον Τουρισμό. Είναι πλουτοπαραγωγικές δραστηριότητες που μόνο σα μερική απασχόληση, συμπληρωματική θα μπορούσαν να παίξουν ρόλο στο χώρο της επαρχίας μας. Επομένως δεν απομένει παρά η μεταποιητική δραστηριότητα σαν άξονας ανάπτυξης της επαρχίας μας.

Για την μεταποιητική δραστηριότητα στην επαρχία προτείνω ένα βιοτεχνικό πάρκο στο Σαραντάπορο. Στην κοιλάδα του Σαραντάπορου ανάμεσα στα χωριά Βράνιστα, Μόλιστα, Στράτσιανη, Αγία Βαρβάρα. Η Πολιτεία θα κηρύξει την περιοχή Βιοτεχνικό πάρκο καθορίζοντας τα ειδικά κίνητρα για αυτούς που θάθελαν να εγκαταστήσουν εκεί βιοτεχνικές μονάδες. Φορολογικές μειώ-

σεις, ακόμα και μειώσεις από το ΙΚΑ. Επιδοτήσεις και τραπεζικούς δανεισμούς. Παραχώρηση δωρεάν οικοπέδων. Το κράτος έξω από την χωροταξική μελέτη, κάποιους στοιχειώδεις δρόμους, αποχέτευση και δημιουργία δικτύου νερού δεν θα έχει άλλες δαπάνες.

Η περιοχή είναι καθόλα πρόσφορος για να επιτελέσει το ρόλο ενός βιοτεχνικού πάρκου. Βρίσκεται κοντά στη μεγάλη οδική αρτηρία που συνδέει την Ήπειρο με τη Μακεδονία. Δίπλα στο δίκτυο υψηλής τάσης της ΔΕΗ. Στο γεωγραφικό κέντρο της επαρχίας. Σ' απόσταση δύο χιλιομέτρων από το μεθοριακό σταθμό της Μέρτζιανης που όπως ξέρουμε σε λίγο καιρό ανοίγει, για να συνδέσει την Ανατολική Αλβανία με την Ήπειρο.

Είναι τόσο καλές οι προϋποθέσεις για την εγκατάσταση μικρών βιοτεχνικών μονάδων στην περιοχή, ώστε δε μου μένει καμιά αμφιβολία για την γρήγορη κάλυψη των οικοπέδων. Ήδη, προτού ακόμα ξεκινήσει η σύσταση της βιοτεχνικής ζώνης υπάρχει σοβαρή ζήτηση από συνεπαρχιώτες που θα θέλαν να εγκαταστήσουν στην περιοχή βιοτεχνίες.

Υπάρχει ακόμα η δυνατότητα με κάποιες διακρατικές συμφωνίες, να γίνουν στην περιοχή αυτή επενδύσεις από Έλληνες που δε θα θέλαν εγκαθιστάμενοι στο Αλβανικό έδαφος να γίνονται έρμαιο του κάθε Μπερίσα, νάρχονται εργάτες Αλβανοί με ειδική κάρτα να δουλεύουν, σε κόστος εργασίας αυτό που υπάρχει και μέσα στην Αλβανία και να υπάρχει δυνατότητα λεύτερης εξαγωγής και διακίνησης της παραγωγής μέσα στην Αλβανική Επικράτεια. Φυσικά αυτές οι βιοτεχνικές μονάδες που θα δουλεύουν και για την Αλβανία, θα βρίσκονται σε χωριστή ζώνη μέσα στο Πάρκο.

Θα ήθελα εδώ να προσθέσω την προσπάθεια που πρέπει να κάνουν οι Κονιτσιώτες για την περαιτέρω έρευνα του γεωθερμικού πεδίου στον κάμπο της Κόνιτσας, για τη δημιουργία απασχόλησης σε θερμοκήπια.

Είμαι βέβαιος πως αν δοθεί μια τέτοια κατεύθυνση στις επιδιώξεις και διεκδικήσεις των Κονιτσιωτών ώστε να υπάρξει μια κύρια απασχόληση είτε στο βιοτεχνικό πάρκο, είτε στα θερμοκήπια που θα δημιουργηθούν με την εκμετάλλευση της γεωθερμίας, τότε σε συμπληρωματική - μερική απασχόληση σε οικογενειακή βάση θα βγουν στην επιφάνεια μιά σειρά από δραστηριότητες γεωργοποιμενικές, τουριστικές, οικοτεχνικές κ.λπ. για συμπλήρωση του οικογενειακού εισοδήματος.

Σημειώνω εδώ ακόμα ότι τόσο το Ελληνικό κράτος όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν στέκονται ευνοϊκά προς την μερική απασχόληση. Στην απασχόληση που το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος δεν προέρχεται από την ακραιφνή γεωργική εκμετάλλευση. Οι επιδοτήσεις των διαρθρώσεων (επιδοτήσεις μέσω παραγωγής, εξισωτική αποζημίωση πρόωρη συνταξιοδότηση κ.λπ.) δυσκολεύονται ή δεν δίνονται όταν ο μεγαλύτερος χρόνος απασχόλησης είναι στην εξωγεωργική δραστηριότητα. Μ' άλλα λόγια η στάση τους είναι ευνοϊκή στην ανάπτυξη και διατήρηση των εκμεταλλεύσεων στις μειονεκτικές περιοχές.

Αυτό όμως αφορά ολόκληρη την Ελλάδα κι είναι ανάγκη να βρεθεί ένας τρό-

πος να ενισχυθεί αυτή η μορφή της μερικής απασχόλησης γιατί μόνο κατ' αυτό τον τρόπο θα γίνει εφικτό να επανακατοικηθεί όλη η ορεινή και ημιορεινή Ελλάδα, ν' αποκατασταθεί η γεωγραφική ισορροπία, να δημιουργηθούν φιλικές προς το περιβάλλον εκμεταλλεύσεις ν' αναπτυχθούν φιλικές πρακτικές προς τη φύση.

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Δικηγόρος Αθηνών

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Με ιδιαίτερο ενθουσιασμό ο Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων τον οποίο έχω την τιμή να εκπροσωπώ σήμερα στην ακριτική Κόνιτσα, δέχθηκε την πρόσκλησή σας για συμμετοχή σ' αυτό το πολύ σημαντικό Συνέδριο για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Ως επιστημονικός και επαγγελματικός φορέας ο ΣΕΠ, διαθέτοντας ως Τακτικά του Μέλη 500 και πλέον επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων με αναγνωρισμένες Μεταπτυχιακές Σπουδές στο αντικείμενο της περιφερειακής ανάπτυξης, έχει πολλές φορές επιδείξει ευαισθησία στο θέμα της διερεύνησης των προβλημάτων αλλά και των δυνατοτήτων ανάπτυξης των παραμεθωρίων περιοχών. Αποκορύφωμα του ενδιαφέροντός του ήταν η οργάνωση τον περασμένο χρόνο στη Θεσσαλονίκη Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: Παραμεθώριες περιοχές: Ανάπτυξη, Δημιουργία Απασχόλησης, Διασυνοριακή Συνεργασία με την συμμετοχή του Υπουργείου Β. Ελλάδας και άλλων φορέων της περιοχής. Στο συνέδριο αυτό αναπτύχθηκαν πολλοί ενδιαφέροντες προβληματισμοί τόσο από Εθνικούς Εκπροσώπους όσο και από Κοινοτικούς και κυρίως από τους εκπροσώπους των Βαλκανικών και άλλων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Η διοργάνωση Συνεδρίων σε ακριτικές περιοχές της χώρας τιμά κατά πρώτον λόγο τους διοργανωτές τους και κατά δεύτερον λειτουργεί σαν πρόκληση προς τους συμμετέχοντες στο να αποδώσουν την αλήθεια και τις πραγματικές διαστάσεις της αναπτυξιακής διαδικασίας και του νομοτελειακού τρόπου που αυτή δρα. Τούτο επιβεβαιώνεται πρωτίστως και από τη διαπίστωση ότι οι ανισότητες κέντρου - περιφέρειας εντείνονται τις τελευταίες δεκαετίες παρά τα μέσα και μέτρα περιφερειακής πολιτικής που η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Εθνικές Κυβερνήσεις των χωρών έχουν δρομολογήσει ως αποτέλεσμα της σωρευτικής διαδικασίας. Οι ενέργειες της διάχυσης της ανάπτυξης που οι θεωρητικοί της Περιφερειακής Επιστήμης έχουν κάνει λόγο δεν εμφανίζονται ούτε φαίνονται ορατές για το μέλλον έχοντας ως αποτέλεσμα με τους δεδομένους ρυθμούς ανάπτυξης να χρειαστούν δεκαετίες για να καλυφθεί η απόσταση που μας χωρίζει από τις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες ή και περιφέρειες της Ε..Ε

Επιπλέον με τα μεγάλα υπερεθνικά διαπεριφερειακά έργα υποδομής και δίκτυα μεταφορών που ήδη έχουν ξεκινήσει προβλέπεται ότι θα δημιουργηθούν και νέες διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες καθώς τα έργα αυτά με την δυναμική που εμπεριέχουν θα αλλοιώσουν τη δομή του χώρου, τη χρήση της γης, το περιβάλλον, τις οικονομικές δραστηριότητες σε ολόκληρες περιοχές δεδομένου ότι ο σχεδιασμός με τον οποίο έχουν στηθεί ούτε ολοκληρωμένος ούτε ανθρωποκεντρικός θεωρείται. Ακόμη η ενδεχόμενη υποβάθμιση των παραμεθωρίων περιοχών από την είσοδο μη κοινοτικού εργα-

τικού δυναμικού και λαθραίων μεταναστών θα επιφέρει αντίστοιχες επιπτώσεις στην απασχόληση αλλά και στην δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας. Άλλα προβλήματα των παραμεθόριων αποτελούν η γεωγραφική τους απομόνωση, η κοινωνική και οικονομική τους υποβάθμιση και μαρασμός, η διοικητική εξάρτηση καθώς επίσης και οι ελλείψεις τεχνικής, διοικητικής και τεχνολογικής υποδομής. Ειδικά για την περιοχή της Κόνιτσας πρέπει να προστεθεί η απογύμνωσή της από τον εύρωστο οικονομικά ενεργό πληθυσμό ως αποτέλεσμα των αλληπάλληλων ροών εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης και κυρίως η αποστέρησή της από το έμπυχο δυναμικό της νεολαίας.

Αναμφισβήτητα τα προβλήματα των παραμεθόριων σχετίζονται άμεσα με τις Εθνικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν για δεκαετίες στη χώρα μας και είχαν ως μοντέλο τον Αθηνοκεντρισμό, ή στην καλύτερη των περιπτώσεων το μοντέλο των Μητροπολιτικών περιοχών. Το αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών οδήγησε στο μαρασμό της υπαίθρου και στην εγκατάλειψη των παραμεθόριων περιοχών από τον πρωταγωνιστή της ανάπτυξης που είναι ο δυναμισμός της τοπικής τους κοινωνίας. Έτσι το αδιέξοδο που δημιουργήθηκε είναι μπροστά μας και τώρα καλείται η ίδια η τοπική κοινωνία, όπως αυτή τελικά έχει διαμορφωθεί να το λύσει με δικά της μέσα και μηχανισμούς και κυρίως μέσα από μια συνολική στρατηγική ανάπτυξης.

Πριν επιχειρήσω να αναπτύξω και άλλο τους προβληματισμούς μου στο θέμα οφείλω εδώ να αναγνωρίσω ότι ο όρος παραμεθόριες περιοχές δεν συναντάται σήμερα μόνο με τη στενή έννοια "των περί των εθνικών μας συνόρων περιοχών". Οι παραμεθόριες περιοχές αποτελούν στην ουσία χωρικά συμπλέγματα άμεσα συνδεδεμένα με τις όμορες προς αυτά περιοχές των χωρών που τις γειτνιάζουν. Αυτό σημαίνει ότι μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να προσανατολίζεται στον ευρύτερο περιβάλλοντα γεωγραφικό χώρο των περιοχών αυτών και να μην απομονώνεται στις κορυφογραμμές των συνόρων μας. Να σημειωθεί εδώ ότι προς την οριοθέτηση αυτή των παραμεθόριων περιοχών συντάσσεται και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφού αξιολογώντας τις προτάσεις που υποβάλλονται για χρηματοδότηση θα συνεκτιμά στο εξής την συνέπεια περιφερειακής στρατηγικής για τις παραμεθόριες περιοχές λαμβανόμενες ως ενιαία γεωγραφική ενότητα η οποία σκοπό πρέπει να έχει την προαγωγή της διασυνοριακής συνεργασίας. Αν στην παραδοχή αυτή για τον όρο των παραμεθόριων προσθέσουμε και μια άλλη προβληματική ότι δηλαδή μια περιφερειακή ή μια τομεακή (π.χ. γεωργική ή τουριστική) αναπτυξιακή στρατηγική δεν είναι σκόπιμο να αντιμετωπίζεται μεμονωμένα αλλά μέσα στα κατευθυντήρια πλαίσια τόσο της εθνικής διαπεριφερειακής αναπτυξιακής στρατηγικής, όσο και στα πλαίσια των κοινοτικών τομεακών και διατομεακών πολιτικών, τότε στην ουσία και με βάση τις δύο παραδοχές το βάρος της αναπτυξιακής διαδικασίας προσανατολίζεται στην διαπεριφερειακή ανάπτυξη τομέων και κλάδων των παραμεθόριων περιοχών εντός και εκτός των συνόρων τους. Αντιλαμβάνεστε ότι από τον προβληματισμό αυτό οδηγούμαστε στη λεωφόρο

της διαβαλκανικής συνεργασίας και των προοπτικών της.

Ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να επισημάνουμε στην ολιγωρία και αναποτελεσματικότητα του Κράτους στην ανάπτυξη των παραμεθωρίων περιοχών είναι η χαμηλή έως ανύπαρκτη πολιτική αναπτυξιακών κινήτρων η οποία δεν έδρασε ενθαρρυντικά στην προσέλκυση ικανού αριθμού επενδύσεων στην περιοχή. Η αποσπασματική, στη βάση των ευκαιριακών αναζητήσεων και όχι η ολοκληρωμένη και ειδικά προσαρμοσμένη στις αναπτυξιακές δυνατότητες πολιτική για τις παραμεθώριες περιοχές δεν ακολουθούνταν από τα δομικά στοιχεία ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού σχεδιασμού. Επιπλέον στα στοιχεία προγραμματισμού που ακολουθήθηκαν έλειπε η συμμετοχή των ίδιων των ενδιαφερομένων για τις τύχες τους, διαδικασία που κατέληξε να είναι μονόδρομος στην υπανάπτυξη και τον κοινωνικό αποκλεισμό τους. Η κεντρομόλα μέχρι χθες (βάλτε ερωτηματικό και στο σήμερα) Διοίκηση ωθούσε στον ατελή σχεδιασμό και της τελευταίας παρέμβασης ακόμη και ενός μεθοριακού οικισμού χωρίς να προσδίδει κίνητρο στις τοπικές κοινωνίες για εγρήγορη δράση και δημιουργία.

Η αναπτυξιακή δυναμική των παραμεθωρίων περιοχών και οι προοπτικές της

Αν στην ομιχλώδη αυτή εισαγωγή μας αναρωτηθούμε από που κανείς μπορεί να αντλήσει αισιοδοξία στην ανάπτυξη των παραμεθωρίων περιοχών της χώρας είναι αλήθεια ότι κανένα θεωρητικό σχήμα δεν θα μας βοηθήσει να δώσουμε μια πειστική απάντηση. Αναμφισβήτητα θεωρίες υπάρχουν, ωστόσο η θεωρητική τους εφαρμογή δεν επιβεβαιώνει το εποικοδόμημά τους ή αφήνει έστω περιθώρια για αμφισβήτηση. Από εκεί που θα αντλήσουμε την αισιοδοξία είναι κυρίως από την ύπαρξη δύο δεδομένων.

Το πρώτο δεδομένο έχει να κάνει με την κοινή πεποίθηση, αποτέλεσμα της ευαισθητοποίησης του συνόλου των πολιτών, ότι το μέγεθος της περιφερειοποίησης και περιθωριοποίησης των παραμεθωρίων περιοχών συνεχώς διευρύνεται, συνεπώς επιβάλλεται άμεσα η ρύθμισή του. Το δεύτερο σχετίζεται με τη διαμόρφωση τα τελευταία 6 - 7 χρόνια μιας σταθερής πολιτικής ενισχύσεων και στήριξης των παραμεθωρίων περιοχών με κύριο πρωταγωνιστή την Ε.Ε. Έτσι απ' τη μια η Ε.Ε. με τη θεσμική - οικονομική πολιτική της και τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της (ΟΝΕ) συμβάλλει στη διεύρυνση των ανισοτήτων, ενώ απ' την άλλη αναπτύσσει χρηματοδοτικούς κυρίως μηχανισμούς και Προγράμματα για την υπέρβασή τους. Αν και είναι νωρίς βέβαια να αποτιμήσει κανείς αυτές τις πολιτικές δεδομένου ότι δεν αποτελούν πανάκεια στην επίλυση των προβλημάτων των περιοχών αυτών, ωστόσο στοιχειοθετούν τουλάχιστον μια στρατηγική για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η ύπαρξη Ευρωπαϊκών Πολιτικών για τις Παραμεθώριες στη βάση των αρχών της επικουρικότητας και της εταιρικής σχέσης ωθεί στην ανάληψη συμπληρωματικών πρωτοβου-

λιών και από τις Εθνικές Κυβερνήσεις των χωρών μελών για ανάληψη δράσεων ενώ ταυτόχρονα στα πλαίσια της διακρατικότητας συσφίγγει τις διμερείς σχέσεις τόσο των Κρατών - Μελών όσο και Τρίτων Χωρών.

Αναμφισβήτητα η εμβέλεια της εθνικής μας στρατηγικής και του αναπτυξιακού μοντέλου δεν μπορεί να περιοριστεί στα γεωγραφικά μας σύνορα και να δώσει μόνο ώθηση στις παραμεθόριες και μόνο περιοχές της Επικράτειάς μας. Το Βαλκανικό άνοιγμα μας δίνει την προοπτική να πολλαπλασιάσουμε τις αγορές μας και να αξιοποιήσουμε την διαβαλκανική συνεργασία η οποία θα διασφαλίσει μακροπρόθεσμα εθνικά οφέλη και θα προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή των Βαλκανίων. Το όραμα της Βαλκανικής ανάπτυξης και ειδικότερα των παραμεθορίων περιοχών είναι συναρτημένο με την εθνική μας επιβίωση. Η Ελλάδα, ως χώρα της ΕΕ, έχει σημαντικές προϋποθέσεις να το επιτύχει αρκεί βέβαια να προσανατολιστεί:

- πρώτον, σε μια ολοκληρωμένη πολιτική για τα Βαλκάνια που θα έχει στόχο την υιοθέτηση ενός πλαισίου ασφαλείας, συνεργασίας και ανάπτυξης.
- δεύτερον, σε μια πολιτική διαβαλκανικής συνεργασίας που θα στοχεύει στην εμπάθυνση των σχέσεων μεταξύ των Κρατών της Βαλκανικής.
- τρίτον στην ανάληψη πρωτοβουλιών για σύναψη συμφωνιών σύνδεσης των χωρών της Βαλκανικής με την ΕΕ και
- τέταρτον στην αξιοποίηση των Κοινοτικών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών που αναφέρονται στην ανάπτυξη μορφών συνεργασίας.

Στη συνέχεια της εισήγησης κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε συνοπτικά στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών παρεμβάσεων που αφορούν δράσεις υποστήριξης των παραμεθορίων και δυνατότητες ένταξης της ευρύτερης περιοχής της Κόνιτσας σ' αυτές.

Αρχής γενομένης από το άρθρο 1 εδαφ. 2 του κεφαλαίου Στόχοι και αποστολή των Διαρθρωτικών Ταμείων του Νέου Κανονισμού του Κ.Π.Σ. (1994-99) γίνεται εκτενής αναφορά στην ανασυγκρότηση των περιφερειών, παραμεθορίων περιοχών ή τμημάτων περιοχών (περιλαμβανομένων των περιοχών αγοράς εργασίας και των αστικών κοινοτήτων) που πλήττονται σοβαρά απ' τη βιομηχανική παρακμή και κατατάσσει τις περιοχές αυτές στο στόχο αριθ. 2. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία τα οποία χρηματοδοτούν τις περιοχές αυτές είναι ως γνωστόν το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ καθώς και η ΕΤΕ.

Η πιο σημαντική Κοινοτική Πρωτοβουλία είναι το INTERREG II, που αποτελεί αναβαθμισμένη συνέχεια του INTERREG I δεδομένου ότι η Επιτροπή με απόφασή της ζήτησε από τα Κράτη Μέλη να υποβάλλουν ενιαία προγράμματα που θα καλύπτουν και τις δύο πλευρές των συνόρων εμπλέκοντας έτσι άμεσα τις Βαλκανικές και Παρευξείνιες χώρες. Στην πρωτοβουλία INTERREG II καθορίζονται οι κατευθυντήριες γραμμές για λειτουργικά προγράμματα της τάξης των 800 MECU προκειμένου να βοηθούν οι παραμεθόριες περιοχές στην προετοιμασία τους για την Ενιαία Αγορά. Στα πλαίσια του INTERREG τόσο οι εθνικές όσο και οι περιφερειακές, τοπικές αρχές κλήθηκαν να εντά-

ξουν ολοκληρωμένα προγράμματα για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει ενέργειες για την ανάπτυξη του τουρισμού, προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, ενέργειες για τη στήριξη της υποδομής, προγράμματα πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης, ορθολογικής χρήσης της ενέργειας, σύσταση ή ανάπτυξη εμπορικών οργανώσεων και μια σειρά από άλλες δράσεις.

Επιπλέον για τη συμπλήρωση του Προγράμματος INTERREG η Επιτροπή σε συνεργασία με την Ένωση Ευρωπαϊκών Παραμεθορίων Περιοχών θέσπισε το LACE που δεν είναι παρά ένα παρατηρητήριο για θέματα που αφορούν τη διασυνοριακή συνεργασία, που θα παρέχει υπηρεσίες στήριξης για διασυνοριακές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης σε παροχή συμβουλών και βοήθειας από εμπειρογνώμονες καθώς επίσης σε δίκτυο δεδομένων και σε εργαστήριο κατάρτισης.

Το πρόγραμμα PHARE προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση της οικονομικής διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ παραμεθορίων περιοχών και τοπικών κοινοτήτων. Η επιτυχία του PHARE εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υπερπήδηση των θεσμικών, διοικητικών κωλυμάτων ως αποτέλεσμα των ανομοιόμορφων μηχανισμών διοίκησης και του διαφορετικού επιπέδου ανάπτυξής τους.

Ένα άλλο ιδιαίτερα προσανατολισμένο πρόγραμμα ενίσχυσης των απομακρυσμένων περιοχών είναι και το πρόγραμμα REGIS II με κονδύλια της τάξης των 600 εκ. ECU. Κατά τον καθορισμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων στη βάση αυτής της πρωτοβουλίας δίδεται προσπάθεια στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων μέσω της ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών που θα προορίζονται για τις τοπικές αγορές των γειτονικών τρίτων χωρών καθώς και την κοινοτική αγορά. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί επίσης στις ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης και ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν τους νέους και τις γυναίκες καθώς και στις ενέργειες τοπικής και αγροτικής ανάπτυξης. Προς την τελευταία κατεύθυνση εντάσσεται και η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER II που αναπτύσσει και αυτή διακρατικές δράσεις με καινοτόμο χαρακτήρα.

Τέλος, να σημειωθεί και η προσπάθεια που καταβάλλεται μέσω των Εθνικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων Επιχειρησιακών Τομεακών αλλά και Περιφερειακών να περιληφθούν σ' αυτά τα προγράμματα δράσεις και ενέργειες που αφορούν είτε την υποστήριξη της υποδομής είτε την προώθηση της κατάρτισης για την αναβάθμιση και ένταξη του ανθρώπινου κεφαλαίου των περιοχών αυτών. Ιδιαίτερα στο ΠΕΠ Ηπείρου αφιερώνεται ολόκληρο υποπρόγραμμα στους ανθρώπινους πόρους ενώ άλλα δύο υποπρογράμματα στοχεύουν στην υποστήριξη των υποδομών.

Γίνεται κατανοητό ότι τα Προγράμματα για τις Παραμεθόριες αφορούν κατ' αποκλειστικότητα την Ελλάδα δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα των περιφερειών της αποτελούν τα φυσικά σύνορα της ΕΕ προς τη Μεσόγειο και Μέση Ανατολή γεγονός που αποκτά ξεχωριστή σημασία στο να συμπεριληφθούν οι χώρες

αυτές στα Κοινοτικά Προγράμματα και στις Πρωτοβουλίες που προωθεί η ΕΕ με κομβικό άξονα την χώρα μας και τις περιφέρειες της. Η γεωγραφική ένταξη των Ελληνικών παραμεθόριων περιοχών απ' τη μια αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών της ΕΕ ενώ απ' την άλλη περικλείει μια σειρά από κινδύνους διότι αν μη τι άλλο οι περιοχές αυτές είναι εκτεθειμένες στην απομόνωση και την περιφερειοποίηση ιδιαίτερα σήμερα που ως δεδομένο έχουμε την πολιτικοοικονομική αστάθεια στα Βαλκάνια και την νέα ανάφλεξη των συγκρούσεων με θύματα χιλιάδες προσφύγων που δεν έχουν που την κεφαλή κλίνει. Η αντιστροφή αυτής της πορείας να μετατραπούν δηλαδή οι παραμεθόριες σε κομβικά σημεία ανάπτυξης δεν είναι από μόνη της καθόλου εφικτός στόχος ούτε καν ορατή σύλληψη...

Στρατηγικής για δράση με άξονα τις παραμεθόριες περιοχές

Γίνεται αμέσως αντιληπτή η ανάγκη ότι το εγχείρημα ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ δεν είναι ούτε εύκολη υπόθεση ούτε ωστόσο αποτελεί ουτοπία. Ιδιαίτερα για την περιοχή της Κόνιτσας η οποία διαθέτει ομολογούμενως δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης τα περιθώρια για δράση και υπάρχουν και σημαντικά είναι. Οποιαδήποτε δράση όμως και ενέργεια όταν δεν συνοδεύεται από μια συγκροτημένη στρατηγική και ολοκληρωμένο σχεδιασμό γενικής αποδοχής είναι καταδικασμένη να μην αποφέρει στην καλύτερη των περιπτώσεων αποτέλεσμα ενώ στη χειρότερη μπορεί και να ποροκαλέσει αρνητικές επιπτώσεις στο ευρύτερο περιβάλλον.

Το βασικό σημείο που επισήμονες τεχνοκράτες από κοινού συμφωνούν και επισημαίνουν είναι ο προσδιορισμός των δυνατοτήτων διαπεριφερειακής - διασυνοριακής συνεργασίας με χωρικό πλαίσιο τις παραμεθόριες περιοχές μας. Έτσι στα πλαίσια αυτά τρία τόξα διαφαίνονται ότι έχουν δυνατότητες άμεσης ανάπτυξης.

1. Το τόξο των παράκτιων ζωνών της Δυτικής Ελλάδας και των Ιονίων νησιών προς Ιταλία, Αλβανία και μελλοντικά Δαλματικές ακτές με κομβικά σημεία Ηγουμνίτσα, Πρέβεζα, Αργοστόλι, Πύργο Καλαμάτα και επίκεντρα Κέρκυρα και Πάτρα,

2. Το Βόρειο Παραμεθόριο τόξο με πολλαπλές ή διμερείς συνεργασίες προς όμορες περιφέρειες με κομβικά σημεία κατά μήκος ή στην ζώνη επιρροής του άξονα της Εγνατίας όπως π.χ. Ιωάννινα, Κοζάνη, Καστοριά, Κιλκίς, Σέρρες, Δράμα, Ξάνθη, Κομοτηνή και επίκεντρα Θεσσαλονίκη, Καβάλα Αλεξανδρούπολη. Αντίστοιχες περιοχές παράκτιων ζωνών του Β. Αιγαίου και νησιά θα μπορούσαν ενδεχόμενα να διευρύνουν τις πιο πάνω συνεργασίες.

3. Το Νότιο τόξο Κρήτης - Καρπάθου - Ρόδου - Κω στο οποίο θα μπορούσαν να αναπτυχθούν αν δεν έχουν αναπτυχθεί ήδη πολλαπλές ή διμερείς συνεργασίες με Αίγυπτο, Κύπρο, Συρία, Ισραήλ.

Να σημειωθεί εδώ ότι ιδιαίτερα στο τριετές Σχέδιο Κοινοτικών Δράσεων για

τον Τουρισμό 1993-95 εντάχθηκαν δράσεις που είχαν ως άξονά τους την υποστήριξη διεθνικών πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη της τουριστικής συνεργασίας μεταξύ παραμεθωρίων περιοχών με χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και του Μάγκρεμπ. Στα πλαίσια αυτά και στην ετήσια πρόσκληση της Επιτροπής για υποβολή προτάσεων μπορούν πολλές καινοτόμες προτάσεις να γίνουν με πλαίσιο την περιοχή της Κόνιτσας.

Τα δομικά στοιχεία μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τις παραμεθώριες περιοχές για το άμεσο μέλλον προσδιορίζεται στις παρακάτω προτεραιότητες:

- στην ύπαρξη συνέχειας και συνέπειας στη πολιτική των αναπτυξιακών κινήτρων για τις παραμεθώριες περιοχές
- στην κλιμάκωση των προσπαθειών για την επίλυση των εθνικών θεμάτων και την δημιουργία σταθερού κλίματος καλής γειτονίας
- στην ενίσχυση της διαπεριφερειακής και διεθνικής συνεργασίας
- στην ενίσχυση της ανάπτυξης ορεινών, προβληματικών και απομονωμένων περιοχών,
- στην προστασία, ανάδειξη και αναβίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς των περιοχών αυτών και στην διερεύνηση των διασυνδέσεων της με τις όμορες περιοχές πέρα των συνόρων
- στην δημιουργία δικτύων διαπεριφερειακής συνεργασίας σε πεδία τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, τουριστικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και κουλτούρας.
- στην προώθηση επενδυτικών και επιχειρηματικών δράσεων μικρής και μεγάλης κλίμακας στα πλαίσια των Κοινοτικών Προγραμμάτων
- στην υποστήριξη ζωτικών ΜΜΕ της περιοχής με εξαγωγικό προσανατολισμό για την επέκταση των αγορών τους
- στην προώθηση υποδειγματικών παρεμβάσεων σε εξειδικευμένους τομείς της οικονομικής - κοινωνικής - περιβαλλοντικής φυσιογνωμίας των περιοχών
- στην υπόδειξη μορφών και τρόπων για την απάλειψη των διοικητικών, θεσμικών εμποδίων στα όμορα κράτη που λειτουργούν ανασταλτικά στην προώθηση και διάχυση των οικονομικών σχέσεων
- στην ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των παραμεθωρίων περιοχών ότι αποτελούν πολίτες μιας ευρύτερης γεωγραφικής ενότητας με περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά που τους ενώνουν με τους πολίτες τους πέραν των συνόρων παρά τους διαφοροποιούν.
- στην δημιουργία κλίματος αυτοπεποίθησης στο μέλλον των παραμεθωρίων περιοχών

Αυτές συνοπτικά αποτελούν μερικές από τις πιο σημαντικές κατευθύνσεις μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη των παραμεθωρίων περιοχών της χώρας μας. Οι παραμεθώριες δεν αποτελούν απλά απομεινάρια του παρελθόντος, σημάδια ιστορικών στρεβλώσεων και γεωγραφικών καταναγκασμών, αποτελούν ζωτικά τμήματα του Ελληνικού χώρου με δικό τους δυναμισμό που απομένει με την συνδρομή της Πολιτείας και τον πρωταγωνιστικό ρόλο της κοινωνίας τους να αποκαλυφθούν και να διαχυθούν ακτινωτά στην

ευρύτερη περιοχή τους. Η μέχρι τώρα αποσπασματική δράση των πολιτικών δεν απέφερε αποτελέσματα όπως ενδέχεται να μην αποφέρουν και τα μέγιστα οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και τα Προγράμματα που έχουν μεν σχέση με την ανάπτυξη των παραμεθωρίων δεν λειτουργούν όμως συμπληρωματικά στην κατάστροψη ενός επί τούτου επιχειρησιακού σχεδίου για τις παραμεθώσεις που θα δίνει τη δυνατότητα σε επιλεγμένες χωρικές ενότητες για συντονισμένη δράση των παρεμβάσεων και αποτελεσματική εφαρμογή τους.

Δρ ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Ειδικός Γραμματέας Συνδέσμου
Ελλήνων Περιφερειολόγων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Παράθεση Βιβλιογραφίας

Γεωργίου Γ., Παρουσίαση του Διεθνούς Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων με θέμα: Παραμεθόριες περιοχές, Ανάπτυξη, Δημιουργία Απασχόλησης, Διασυνοριακή Συνεργασία, ΤΟΠΟΣ, 8/94.

Γεωργίου Γ., Η. Τέλιου, Κι όμως οι επενδύσεις στην Αλβανία προχωρούν επιτυχώς, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7 Ιουλίου 1994.

Golopenta S., History and prospects in the Helene - Romanian Cooperation, Thessaloniki 1993.

Jackson Grenville, Peripherality and local economic development, The Development Board for Rural Wales, September 1993.

Καλοκάρδου Ρ., Τουρισμός και Παραμεθόριες Περιοχές, Διεθνές Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Θεσσαλονίκη 9 - 11 Μαΐου 1994.

Κίτης Γ., Ανάπτυξη στην Μεθόριο, άρθρο στα ΝΕΑ της 26 Ιουλίου 1995.

ΚΕΡΔΟΣ, Τί προβλέπει το πρόγραμμα ενίσχυσης των απομακρυσμένων περιοχών, 17 Αυγούστου 1994.

Κουρνιώτης Γ., Μπορούμε να γίνουμε οικονομικό κέντρο στα Βαλκάνια, Οικονομικός Ταχυδρόμος 15 Δεκεμβρίου 1994.

Λαγός Δ., Δυνατότητες Διαβαλκανικής Συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού, Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Θεσσαλονίκη 9 - 11 Μαΐου 1994.

Μπαλωμένος Χ., Προβλήματα και προοπτικές των Παραμεθορίων περιοχών, Προγράμματα και Σχέδια Επένδυσης της Ε.Ε. που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών και αξιολόγησή τους, Αθήνα 27 Ιουλίου 1993.

Spyridonova J., Development of Bulgarian border regions at the boundary with Greece in the context of trasborder cooperation, Thessaloniki 1993.

Τέλιος Η., Μεγάλες Δυνατότητες της Ανάπτυξης Παραμεθορίων Περιοχών της Αλβανίας, Διεθνές Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Θεσσαλονίκη 9 - 11 Μαΐου 1994.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Ηπείρου.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Η επαρχία της Κόνιτσας, μια επαρχία με πλούσια ιστορία - πολιτισμική, οικονομική και κοινωνική - με μοναδικά φυσικά προικίσματα, κατέχει σήμερα μια διακεκριμένη θέση στην ουρά των επαρχιών της χώρας. Όλοι οι δείκτες που αντανακλούν το επίπεδο της ανάπτυξης - ΑΤΠ, κατά κεφαλήν εισόδημα, δείκτες υπηρεσιών και ποιότητας ζωής - όχι μόνο είναι σημαντικά χαμηλότεροι του μέσου όρου της χώρας, αλλά και βρίσκονται χωρίς αμφιβολία σε πορεία σχετικής επιδείνωσης.

Αν η Ήπειρος συνολικά βρίσκεται από άποψη ανάπτυξης στο 70% περίπου του μέσου όρου της χώρας, η επαρχία Κόνιτσας βρίσκεται πίσω και από το μέσο όρο της Ηπείρου. Οι εξελίξεις είναι τέτοιες που ορισμένοι δείκτες χάνουν το νόημά τους. Να ένα παράδειγμα: Στις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες της χώρας αντιστοιχεί περίπου ένας δάσκαλος ανά 25 μαθητές. Εδώ αντιστοιχεί ένας δάσκαλος ανά 7 ίσως μαθητές...

Η ακριτική επαρχία της Κόνιτσας, φαντάζει στο μυαλό του μέσου Έλληνα ένας απομακρυσμένος τόπος της άγονης γραμμής. Αποτελείται από τον ομώνυμο Δήμο και 44 χωριά διασπαρμένα σε μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους στον ορεινό όγκο της Ηπείρου. Οι κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις μεταπολεμικά συμπυκνώνονται στην πορεία των δημογραφικών δελτίων: ο πληθυσμός υφίσταται ραγδαία μείωση και την συνεπακόλουθη γήρανση. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ανέρχεται σε 9.252 κατοίκους ενώ το 1981 ήταν 12.110.

Οι μορφές των οικονομικών δραστηριοτήτων έμειναν στάσιμες, εδώ και δεκαετίες. Κτηνοτροφία, υλοτομία και γεωργική καλλιέργεια κατά βάση στην παραδοσιακή και παρωχημένη μορφή τους, εξακολουθούν να κυριαρχούν, έχοντας όμως χάσει και σε έκταση και κυρίως σε δυναμισμό. Συχνά αποτελούν δραστηριότητα επιβίωσης ηλικιωμένων ή συμπλήρωμα του ισχνού εισοδήματος συνταξιούχων. Τα τελευταία χρόνια σε μέρος της επαρχίας γνώρισε αξιοσημείωτη - αν και σχεδόν αυθόρμητη - ανάπτυξη ο τουρισμός, με θετικά αποτελέσματα κυρίως στο εισόδημα της πόλης.

Η αποκλίνουσα πορεία της επαρχίας είναι σε τελευταία ανάλυση αποτέλεσμα της πολιτικής που ασκήθηκε και ασκείται. Η πολιτική αυτή είχε σαν αποτέλεσμα καθυστερήσεις της χώρας στο διεθνή στίβο, δυσανάλογα μεγάλες θυσίες του λαού, βαθιές κοινωνικές ανισότητες και εντεινόμενη ανισορροπία στο μέτρο και στην ποιότητα της ανάπτυξης των περιφερειών.

Η πολιτική αυτή, με αυστηρό προσανατολισμό καθορισμένο από τα ενδιαφέροντα των κρατούντων κοινωνικών δυνάμεων - συχνά μάλιστα κοντόφθαλμα και λαίμαργα - σώρρευσε σειρά προβλημάτων και αδιεξόδων, που συναποτελούν την σημερινή ολόπλευρη και βαθιά κρίση της χώρας και οδήγησε σε κινδύνους εθνικών διαστάσεων. Μεταξύ αυτών είναι η βίαιη εκτροπή ολόκληρων

περιφερειών, όπως η Ήπειρος, από την λαμπρή ιστορική τους πορεία και η αποψίλωση μεγάλου μέρους της υπαίθρου από το έμπυχο δυναμικό της. Αυτή η μοίρα επιφυλάχθηκε και σε τούτη την επαρχία. Μάλιστα η πολιτική που ασκήθηκε είχε εδώ ιδιαίτερα βαριά αποτελέσματα: Η επαρχία, περιορισμένη απ' τη μια από κλειστά σύνορα με την Αλβανία και από την άλλη από δυσπρόσιτα βουνά, κλείσθηκε επί πλέον με εσωτερικά σύνορα: Για 25 χρόνια φραγμένη και από την υπόλοιπη Ελλάδα, υπέστη τις συνέπειες μιας ιδιότυπης καραντίνας που διασφαλιζόταν με το θλιβερό καθεστώς βίζας στο Καλπάκι. Χωρίς ενδοχώρα, αποκλεισμένη από τη δική της χώρα, ξεχασμένη από τη "δική" της κυβέρνηση, μακριά από τους βασικούς οδικούς άξονες, χωρίς υποδομές, ανίκανη κάτω από αυτούς τους όρους να θρέψει τα παιδιά της, ήταν φυσικό να οδηγηθεί η Κόνιτσα σε μαρασμό. Αν υπάρχει κάτι αντίθετο από τη λογική των πραγμάτων - όπως εξελίχθηκαν - αυτό δεν είναι η πορεία της επαρχίας, αλλά το πείσμα των δημιουργικών ανθρώπων της, που καταφέρνουν να κρατούν τούτο τον τόπο ζωντανό.

Σήμερα τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά: Πρώτο, γιατί υπάρχει μια εκτεταμένη όσο ποτέ συνειδητοποίηση της κατάστασης. Οι ψευδαισθήσεις και οι αυταπάτες εξανεμίστηκαν. Δεύτερο, γιατί ευρύτερες κοινωνικές δυνάμεις αναζητούν την αναγέννηση. Η αγωνία αυτή είναι φυσικό να εκφράζεται πιο emphaticά στις περισσότερο δοκιμασμένες περιοχές, όπως αυτή εδώ. Τρίτο, γιατί - όπως και η σημερινή εκδήλωση αποδεικνύει - υπάρχει και η κρίσιμη μάζα έμπυχου δυναμικού που μπορεί να γίνει ο φορέας άλλων αντιλήψεων, αλλά και να εργαστεί προσωπικά για την υλοποίησή τους.

Ο ΣΥΝ υποστηρίζει ότι η πορεία της επαρχίας Κόνιτσας είναι αναστρέψιμη. Ότι η επαρχία μπορεί να μπει σε μια πορεία ανάπτυξης. Να διευκρινήσουμε ότι δεν αντιλαμβανόμαστε την ανάπτυξη σαν μια διαδικασία που αναφέρεται αποκλειστικά στη σφαίρα της οικονομία, και πολύ περισσότερο δεν ταυτίζουμε την ανάπτυξη με την μεγένθυση της οικονομικής δραστηριότητας, την άνοδο των οικονομικών δεικτών. Η ανάπτυξη στη δική μας αντίληψη είναι μια ολόπλευρη οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική διαδικασία που συνθέτει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

Προτάσεις για την ανάπτυξη της επαρχίας υπάρχουν. Είναι οι επεξεργασίες της Τ.Α., τα πορίσματα των Συνεδρίων, οι μελέτες των αρμόδιων υπηρεσιών. Σήμερα όμως χρειάζεται επανεξέταση του θέματος, υπό το φως των νέων δεδομένων και ένταξη των προτάσεων σε ενιαία λογική, ώστε να υπηρετούνται αποτελεσματικά οι στόχοι.

Η διαδικασία κατάρτισης ενός ολοκληρωμένου προγράμματος απαιτεί κατ' αρχή την κατάρτιση ενός γενικού πλάνου (master-plan) για την ανάπτυξη της επαρχίας στα πλαίσια ενός γενικού πλάνου για την ανάπτυξη της Ηπείρου. Εκεί θα ορίζονται με σαφήνεια οι στόχοι και οι κατευθύνσεις, οι προτεραιότητες και οι ιεραρχήσεις, οι προϋποθέσεις, τα μέσα και οι φορείς ανάπτυξης. Από το γενικό πλάνο θα προκύψει και ποιες εξειδικεύσεις χρειάζονται, πως

συναρθρώνεται το υπάρχον υλικό και ποιες νέες μελέτες είναι απαραίτητες. Αποτελεί σοβαρή παράλειψη το γεγονός ότι - ενώ αναγνωρίζεται καθολικά, τουλάχιστον στα λόγια, η αποφασιστική τροποποίηση του ρόλου της Ηπείρου, ως συνέπεια των σύγχρονων τάσεων στις διεθνείς μεταφορές καθώς και των μετασχηματισμών στα Βαλκάνια - δεν έχει εκπονηθεί ένα γενικό πλάνο για την ανάπτυξη της περιοχής. Η έλλειψη αυτή θα έχει σοβαρές συνέπειες: Η αναπτυξιακή πορεία θα είναι άναρχη, αντιφατική ή και ενδέχεται να οδηγεί σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Γι' αυτό η κατάρτιση ενός γενικού πλάνου έχει άμεση προτεραιότητα.

Η Κόνιτσα έχει τις δυνατότητες ανάπτυξης που διαγράφονται από την παράδοσή της, από την νέα κλίμακα ζήτησης που εμφανίζεται για τους φυσικούς πόρους της και από τη θέση της στον γεωπολιτικό χάρτη όπως διαμορφώνεται με τις τρέχουσες εξελίξεις στα Βαλκάνια.

Η ανάπτυξη της περιφέρειας πρέπει κατά την άποψή μας να κινηθεί στους εξής κατευθυντήριους άξονες:

1. Στήριξη, εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη των παραδοσιακών δραστηριοτήτων.
2. Αξιοποίηση της μοναδικότητας του περιβάλλοντος, όχι με την κατανάλωσή του, αλλά ακριβώς με την προστασία και την διασφάλιση της φυσικής του ανάπτυξης.
3. Ανάδειξη της πόλης της Κόνιτσας σε κέντρο οικονομικής και κάθε άλλης δραστηριότητας μιας περιοχής Ελληνικής και Αλβανικής, με μεγάλη ενδοχώρα στην Αλβανία.

Στη λογική αυτή εντάσσονται τις προτάσεις που ακολουθούν.

1. Στήριξη, εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη των παραδοσιακών δραστηριοτήτων.

α. Γεωργία

Ο αναδάσμος που έγινε στο λεκανοπέδιο της Κόνιτσας βελτίωσε την απόδοση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και έδωσε μια ανάσα στους παραγωγούς. Πρέπει να συνεχισθεί και να ολοκληρωθεί. Ταυτόχρονα πρέπει να υιοθετηθούν νέα συστήματα άρδευσης. Η ιδέα για ρύθμιση του νερού του Αώου εντός του λεκανοπεδίου θα μπορούσε να δώσει σε χρήση και νέες εκτάσεις. Πρέπει να μελετηθεί από άποψη σκοπιμότητας και επιπτώσεων.

Τα επόμενα χρόνια η γεωργική εκμετάλλευση της περιοχής θα υποστεί δύο δοκιμασίες:

Πρώτο, θα υποστεί τις συνέπειες των αναπροσαρμογών που συνεπάγεται για όλη την αγροτική οικονομία η ΓΚΑΤΤ και η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεύτερο, ενδέχεται να υποστεί τις πιέσεις από την εισαγωγή γεωργικών προϊ-

όντων, ιδίως κτηνοτροφών και οπωροκηπευτικών, από την Αλβανία.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, που φαίνεται να πλησιάζουν, χρειάζεται να μελετηθούν συγκεκριμένα οι επιπτώσεις των προαναφερόμενων παραγόντων στην γεωργική παραγωγή της περιοχής και να ενημερωθούν άμεσα οι αγρότες. Παράλληλα πρέπει να αρχίσουν έρευνες για εναλλακτικές καλλιέργειες ή εναλλακτικούς τρόπους καλλιέργειας π.χ. οικολογική γεωργία. Πειραματικές εφαρμογές μπορούν να γίνουν στο Κρατικό Κτήμα της Κόνιτσας, που μένει αναξιοποίητο. Θα χρειαστεί επίσης μια περίοδος κατάρτισης των γεωργών, ώστε να αποκτήσουν την απαραίτητη νέα τεχνογνωσία.

Παράλληλα είναι επείγον να αναγεννηθούν οι συνεταιριστικές οργανώσεις των αγροτών και να αναδειχθούν σε όργανα ικανά να διαδραματίσουν μαζί με τον κοινωνικό και ένα σύγχρονο επιχειρηματικό ρόλο, στο έδαφος μιας αγοράς, που παρόλο που δεν έχει γεωγραφικά όρια, δεν είναι εύκολα προσπελάσιμη.

β) Κτηνοτροφία

Στην επαρχία υπάρχουν μεγάλες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων παραδοσιακής μορφής (κοπάδια). Σημαντικό όμως μέρος της κτηνοτροφικής δραστηριότητας καλύπτουν μικρές οικιακές μονάδες, συχνά με την φροντίδα ηλικιωμένων ανθρώπων. Η δραστηριότητα απέφερε για ορισμένα χρόνια ικανοποιητικό σχετικά εισόδημα, λόγω των επιδοτήσεων, αφενός, και της τιμής του γάλακτος, αφετέρου. Σήμερα όμως διαγράφονται δύο κίνδυνοι:

Πρώτο: Οι επιδοτήσεις πρέπει να θεωρείται ότι θα διακοπούν.

Δεύτερο: Η φέτα υφίσταται πιέσεις τόσο από την φέτα άλλων χωρών, όσο και από άλλα τυριά που προσφέρονται στην αγορά σε ανταγωνιστικές τιμές. Οι πιέσεις αυτές θα μεταφέρουν πιέσεις στην τιμή του γάλακτος.

Οι προοπτικές αυτές μαζί με το γεγονός ότι δύσκολα ως τώρα μπαίνουν στην κτηνοτροφική εκμετάλλευση νέοι άνθρωποι, εγκυμονούν το ενδεχόμενο μαζικής εγκατάλειψης του τομέα και απώλειας ενός ιδιαίτερα σημαντικού πλουτοπαραγωγικού πόρου για την περιοχή. Η θωράκιση έναντι αυτών των ενδεχομένων - που είναι ορατά - περιλαμβάνει:

α) Την ενθάρρυνση - με έμπρακτο τρόπο - της δημιουργίας νέων σύγχρονων μονάδων αιγοπροβάτων, από νέους αρχηγούς εκμεταλλεύσεων.

β) Την παρέμβαση με πολιτικές για την μείωση του κόστους στον παραγωγό.

γ) Την βελτίωση της απόδοσης του ζωϊκού κεφαλαίου.

Ρόλο "εκ των ουκ άνευ" για την ίδια την ύπαρξη της κτηνοτροφίας στην επαρχία παίζουν οι συνεταιριστικές βιομηχανίες γάλακτος. Αν αυτές έπαυαν να υπάρχουν και να πάνε καλά, οι τιμές γάλακτος στον παραγωγό θα δεχόντουσαν δραστική μείωση. Οι συνεταιριστικές βιομηχανίες πρέπει λοιπόν να στηριχτούν και από την πολιτεία και από τους ίδιους τους κτηνοτρόφους. Αλλά και αντίστροφα: και οι συνεταιριστικές βιομηχανίες πρέπει να καταστρώσουν και

να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα επενδύσεων, που θα περιλαμβάνει τη στήριξη κτηνοτροφικών μονάδων νέων παραγωγών. Ταυτόχρονα οι ίδιες αυτές επιχειρήσεις πρέπει να διαμορφώσουν ένα δίκτυο επιτόπιας παρακολούθησης των μονάδων των συμβεβλημένων παραγωγών, παροχής τεχνικών και επιστημονικών συμβουλών και προσφοράς υπηρεσιών σ' αυτούς. Ας κάνουμε όμως γρήγορα τα εύκολα τουλάχιστον: Ποτίστρες και στέγαστρα όπου χρειάζονται.

γ) Δασοπονία

Η επαρχία της Κόνιτσας διαθέτει εκτεταμένα δάση που αποτελούν έναν από τους βασικούς πλουτοπαραγωγικούς της πόρους. Το δάσος είναι πηγή εισοδήματος για μεγάλο μέρος των κατοίκων της. Κατ' ακρίβεια όμως εδώ δεν πρόκειται περί δασοπονίας, αλλά απλώς περί υλοτομίας. Λείπει η συστηματική εκμετάλλευση, η συστηματική καλλιέργεια, οι δασοτεχνικές παρεμβάσεις, οι αντίστοιχες μελέτες και έργα. Η απόδοση των δασών θα πολλαπλασιαστεί αν γίνει ολοκληρωμένη διαχείριση και αξιοποίησή τους με βάση τις σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις. Στον τομέα αυτό καείται να πράξει πολλά το Δασαρχείο της Κόνιτσας και κατά συνέπεια πρέπει να στηριχτεί ανάλογα. Η Ένωση Δασικών Συνεταιρισμών μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη στην κατεύθυνση ολοκληρωμένης διαχείρισης του δάσους. Στα πλαίσια τέτοιας διαχείρισης θα περιλαμβάνονται και δράσεις όπως δημιουργία καταφυγίων για απειλούμενα θηλαστικά και πουλιά της περιοχής, ζώνες ελεγχόμενου κυνηγιού κ.λπ. Οι σχετικές επενδύσεις μπορούν να αντληθούν από ένα πρόγραμμα εθνικής κλίμακας. Στην κατάσταση και υλοποίηση του προγράμματος μπορεί να προσελκυσθεί η συνδρομή των αντίστοιχων Τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Βασικό είναι το καθήκον της δασοπροστασίας. Σήμερα τα δάση είναι εκτεθειμένα σε κινδύνους, μεταξύ των οποίων απειλητικότερος ο κίνδυνος πυρκαϊάς. Χρειάζεται ολοκληρωμένο σύστημα με τεχνικά μέσα, ζώνες προστασίας και έμπυχο δυναμικό. Αποφασιστικό ρόλο στο καθήκον αυτό παίζουν ήδη οι δασικοί συνεταιρισμοί στους οποίους πρέπει να διατεθούν τα απαραίτητα στοιχειώδη τεχνικά μέσα.

Αφετηρία μιας διαφορετικής αντιμετώπισης του τομέα "δασοπονία" πρέπει να είναι η άμεση ανατροπή των απαράδεκτων συνθηκών κάτω από τις οποίες εργάζονται οι δασεργάτες σήμερα. Είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν τώρα μικρά καταλύματα που θα προσφέρουν στοιχειώδεις όρους προστασίας ανάπαυσης και υγιεινής, ώστε και ο χρόνος υλοτόμησης να βελτιωθεί. Είναι επίσης απαραίτητο να εκσυγχρονισθούν οι μέθοδοι και όροι μεταφοράς της υλοτομημένης ξυλείας, ώστε και οι συνθήκες εργασίας να εξανθρωπιστούν και το κόστος να συμπεσθεί.

Πολλές ελπίδες για το εισόδημα των δασεργατών της περιοχής επενδύθηκαν στην Βιομηχανία Ξύλου, ιδιοκτησίας των δασικών συνεταιρισμών και της Τ.Α. Η βιομηχανία αυτή αντιμετώπισε μεγάλα προβλήματα, τόσο εξαιτίας του τρό-

που που στήθηκε, όσο και εξαιτίας της αντιμετώπισης που είχε από αλληλοδιάδοχες κυβερνήσεις. Σήμερα η επιχείρηση κάνει μια προσπάθεια που αξίζει να στηριχτεί.

Σημαντικά αρνητική επίπτωση τόσο στο εισόδημα των δασεργατών, όσο και στην πορεία της βιομηχανίας ξύλου, είχε η αθρόα εισαγωγή φτηνής ξυλείας από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη κατά τα τελευταία χρόνια. Το πρόβλημα χρειάζεται πολιτική αντιμετώπιση. Ταυτόχρονα θεωρούμε χρήσιμο αν οι συνεταιριστικές βιομηχανίες ξύλου όλης της χώρας -που δεν είναι πολλές- εντασσόταν σε ενιαίο δίκτυο, ώστε να μπορούν να συντονίζουν την πολιτική τιμών τους, να οργανώσουν καλύτερα την άμυνά τους στην αγορά και να ενισχύουν τη θέση τους σ' αυτή.

Ψυχή του τομέα της δασικής εκμετάλλευσης είναι οι δασικοί συνεταιρισμοί. Στην ύπαρξή τους οφείλεται όχι απλώς η άντληση εισοδήματος, αλλά και η ίδια η ύπαρξη ορισμένων χωριών εν ζωή. Οφείλεται επίσης η ύπαρξη δασών που διαφορετικά ίσως να είχαν γίνει θύματα της φωτιάς. Οι δασικοί συνεταιρισμοί πρέπει λοιπόν να αντιμετωπίζονται όχι απλώς ως κύτταρα οικονομικής δραστηριότητας, αλλά ως ζωοφόροι πυρήνες για την επαρχία. Η πολιτεία και η Τ.Α. οφείλουν να τους παράσχουν όλη την συνδρομή τους. Χρειάζεται επίσης να τροποποιηθεί η νομοθεσία περί μελών, ώστε να μην επωφελούνται οι τυπικά δικαιωματούχοι σε βάρος των πραγματικά εργαζόμενων.

2. Αξιοποίηση της μοναδικότητας του περιβάλλοντος

Η επαρχία της Κόνιτσας διαθέτει ένα μοναδικό φυσικό περιβάλλον με βουνά, δάση, δρυμούς, πηγές, ποτάμια και χαράδρες με την πιο ποικίλη χλωρίδα και πανίδα. Διαθέτει επίσης ένα ελκυστικό και ιδιαίτερο πολιτιστικό χρώμα που εκδηλώνεται στην αρχιτεκτονική, στις βιοποριστικές ασχολίες των κατοίκων, στα ήθη και έθιμα, στην κοινωνική ζωή. Τα στοιχεία αυτά έγιναν τα τελευταία χρόνια πόλος έλξης επισκεπτών. Αξιόλογη προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση κατέβαλε ο Δήμος της Κόνιτσας και ορισμένες Κοινότητες. Θετικά συμβάλλει επίσης το πρόγραμμα Leader.

Εμείς θεωρούμε ότι το φυσικό και δομημένο περιβάλλον καθώς και η πολιτιστική φυσιογνωμία της περιοχής μπορούν να αποτελέσουν έναν από τους βασικούς άξονες ανάπτυξής της. Όχι όμως με την κατανάλωσή τους. Η αλόγιστη "εκμετάλλευση" αυτών των πόρων, η πώλησή τους, μπορεί να κάνει γρήγορα πλούσιους ορισμένους. Δεν πρόκειται όμως να βελτιώσει την κατάσταση των κατοίκων αυτής της επαρχίας, και το κυριότερο, θα οδηγήσει σε γρήγορη καταστροφή αυτών των ίδιων των πόρων. Στον τομέα αυτό λοιπόν πρέπει να συνδυαστεί το μέγιστο ενδιαφέρον με την μέγιστη προσοχή και ευθύνη και έναντι του περιβάλλοντος και έναντι της επόμενης και των επόμενων γενιών. Οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις πρέπει να είναι τέτοιες που να διασφαλίζουν και τη φυσική ανάπτυξη του περιβάλλοντος, να αποτρέπουν την βίαιη αλλοίω-

ση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας.

Στο πλαίσιο αυτής της λογικής εντάσσεται η επιλογή ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, καλής ποιότητας, στηριγμένης σε μικρές μονάδες, στον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό, που συνδυάζει την προσφορά υπηρεσιών σε επισκέπτες με τις παραδοσιακές ασχολίες.

Η επίτευξη του στόχου αυτού προϋποθέτει ότι η επαρχία θα είναι σε θέση να προσφέρει ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων στον επισκέπτη: φυσιολατρική περιήγηση, πορεία σε φυσικά μονοπάτια, ορειβασία, κανώ-καγιάκ, μελέτη πανίδας και χλωρίδας, αναψυχή, λουτρά, συνεδριακή υποδομή, επίσκεψη αρχαιολογικών χώρων, μουσείων και μνημείων, πολιτιστικές εκδηλώσεις, άθληση, επισιτισμό, αγορά, τραπεζικές υπηρεσίες, τηλεπικοινωνίες και ψυχαγωγία. Για την προσφορά υπηρεσιών είναι αναμενόμενο ότι θα προστρέξει και ο ιδιωτικός τομέας, μόλις οι προσδοκίες των κερδών πάρουν ορισμένες διαστάσεις. Αλλά η τοπική κοινωνία αυτών των προϋποθέσεων και για την ρύθμιση των εξελίξεων, ώστε να μην εκτραπούν σε ανεπιθύμητες καταστάσεις.

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Ιωαννίνων και Γρεβενών από κοινού με τις ΤΕΔΚ υπέβαλαν στο ΥΠΕΧΩΔΕ τον Μάιο 1995 πρόταση προγράμματος με τίτλο "Ανάπτυξη και διατήρηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στη Β. Πίνδο", συνολικού προϋπολογισμού 985 εκ. δρχ., για ένταξη στο Β' Κ.Π.Σ. και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον".

Το προτεινόμενο πρόγραμμα αφορά την περιοχή που περιλαμβάνεται στους Εθνικούς Δρυμούς Βίκου - Αώου και Πηνίου (Βάλια Κάλντα), στους ορεινούς όγκους της Τύμφης (Γκαμήλας), Μπισκελίου, Λύγκα, Σμόλικα και Ορλιάκα καθώς και σε τμήματα των ποταμών Αώου, Βοϊδομάτη και Βενέτικου.

Στα όρια της παραπάνω περιοχής βρίσκονται 104 κοινότητες από τις οποίες 77 στο νομό Ιωαννίνων και 27 στο νομό Γρεβενών. Περιλαμβάνει 7 τομείς δράσης και συγκεκριμένα:

- Προστασία βλάστησης χλωρίδας και πανίδας, δημιουργία δικτύου φυσικών οικοτόπων.
- Ανάδειξη και προστασία οικιστικού δυναμικού και ιστορικών μνημείων.
- Πιλοτικές εφαρμογές βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.
- Σύστημα ενημέρωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης επισκεπτών.
- Ολοκληρωμένη διαχείριση της περιοχής.
- Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, δημοσιότητα.
- Σύστημα επιστημονικής υποστήριξης της λήψης αποφάσεων.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι η λογική του προγράμματος, οι στόχοι και οι δράσεις που περιλαμβάνει ανταποκρίνονται στον τύπο της ανάπτυξης που προσδιορίσαμε προηγούμενα και υποστηρίζει την ένταξη του προγράμματος στο 2ο Κ.Π.Σ. και την χρηματοδότησή του.

Ορισμένα ειδικότερα θέματα προστασίας και ανάπτυξης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος:

α) Ο Αώος

Ο Αώος με την μοναδική χαράδρα αποτελεί στοιχείο ύψιστης σημασίας. Χρειάζεται λοιπόν αποφασιστική προστασία. Η αφαίμαξη του Αώου για τον

εμπλουτισμό της λίμνης Μετσόβου είχε συνέπειες. Πρέπει να αποτραπεί λοιπόν κάθε έργο που θα βλάπτει τον Αώο ή τον δρυμό.

β) Ιστορικό κέντρο της Κόνιτσας.

Η ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της πόλης θα αναβαθμίσει την πόλη και θα αναδείξει τα φυσιογνωμικά της χαρακτηριστικά. Για την ανάπλαση έχει υποβληθεί από το Δήμο πρόταση στο πρόγραμμα INTERREG. Η πρόταση περιλαμβάνει και την αναδημιουργία του παραδοσιακού παζαριού που είναι επίσης στοιχείο της πολιτιστικής και κοινωνικής φυσιογνωμίας της επαρχίας. Πρόκειται για πολύ αξιόλογη πρόταση που πρέπει να γίνει δεκτή.

Ο Δήμος και το ίδρυμα "Παπαδιαμάντη", με πολύ περιορισμένα οικονομικά μέσα, έχουν ξεκινήσει την ανάπλαση με καλντερίμια και παραδοσιακές βρύσες. Χρειάζεται μια ουσιαστικότερη βοήθεια από τη Νομαρχία στην υλοποίηση μελετών. Στην ανάδειξη των παραδοσιακών αρχιτεκτονικών στοιχείων θα συμβάλλει σημαντικά η εγκεκριμένη ήδη αναπαλαίωση και συντήρηση του αρχοντικού του Χουσεΐν Μπέη που θα στεγάσει το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου. Το ίδιο πρέπει να γίνει και με τα άλλα γνωστά αρχοντικά. Οι εγκαταστάσεις του Αναγνωστοπούλειου ιδρύματος, ένα μεγάλο κτίριο και έκταση 1000 στρεμμάτων, πρέπει να βρεθεί τρόπος να αξιοποιηθούν. Οι δυσκολίες που παρεμβάλλονται από το ίδρυμα είναι περισσότερο εύκολο να ξεπεραστούν με πολιτικούς χειρισμούς από αρμόδιες υπηρεσίες και λιγότερο εύκολο με την δικαστική οδό. Πάντως ο χώρος αυτός μπορεί να αξιοποιηθεί όπως το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων πρότεινε παλιότερα: Στήριξη του έργου μεταπτυχιακών σχολών, σεμινάρια, φιλοξενία μεταπτυχιακών φοιτητών ή ξένων που παρακολουθούν προγράμματα επιμόρφωσης κλπ.

γ) Αρχαιολογικοί χώροι, ευρήματα, μνημεία

Οι αρχαιολογικές έρευνες που γίνονται στην περιοχή έφεραν στο φως αξιολογότατα ευρήματα. Πρέπει να συνεχιστούν ταχύρρυθμα και τα ευρήματα να προβληθούν. Ανάδειξη χρειάζεται επίσης το κάστρο της Κόνιτσας, τα μοναδικά γεφύρια, οι απαράμιλλες εκκλησιές και τα μοναστήρια, που είναι παραδοσιακά χώροι φιλοξενίας των διαβατών.

δ) Εγκαταστάσεις αναψυχής και άθλησης

Στις παλιές κατασκηνώσεις μεταξύ Κόνιτσας και Πηγής υπάρχει ο κατάλληλος χώρος για τη δημιουργία Κέντρου αναψυχής. Στην περιοχή που σήμερα βρίσκεται το βυρσοδεψείο -του οποίου η λειτουργία έχει ανασταλεί αλλά δεν έχει διακοπεί οριστικά- να δημιουργηθεί πάρκο, κάμπινγκ, πρότυπες αθλητικές εγκαταστάσεις για άθληση οργανωμένων γκρουπ και των κατοίκων της περιοχής. Τέτοιες εγκαταστάσεις μπορούν επίσης να γίνουν εναλλακτικά ή συμπληρωματικά στο Σαραντάπορο.

ε) Ιαματικές πηγές

Οι ιαματικές πηγές Πυξαριάς είναι αναξιοποίητες και εκτός λειτουργίας, ενώ εκείνες των Καβασίων και του Αμαράντου με το πρόγραμμα Leader έχουν μπει σε μια διαδικασία αναβάθμισης τόσο των υποδομών όσο και των υπηρεσιών που προσφέρουν. Οι πηγές αυτές μπορούν να δώσουν πολλαπλάσιο από,τι μέχρι σήμερα όφελος στους κατοίκους των αντίστοιχων χωριών, αν μαζί με την αναβάθμισή τους προβληθούν σωστά και στην αναγκαία έκταση.

στ) Άφησα τελευταίο το θέμα του **τελεφερίκ**. Για το θέμα αυτό υπάρχει ισχυρή υποστήριξη από το Δήμο και πολλούς κατοίκους. Υπάρχουν και ισχυρές αντιρρήσεις, ιδίως από το χώρο του οικολογικού κινήματος. Θεωρούμε ότι θάταν παρακινδυνευμένο να τοποθετηθούμε οριστικά, πριν υπάρξει μελέτη σκοπιμότητας και επιπτώσεων στο περιβάλλον, αλλά και στην οικονομική ζωή της ίδιας της πόλης. Χρειάζεται να έχουμε μελέτες των επιστημόνων και προσεκτική αξιολόγηση των διεθνών εμπειριών. Χρειάζεται επίσης να δούμε πώς σχετίζεται η ιδέα με την πρόταση των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων για την προστασία και ανάπτυξη της Β. Πίνδου.

3. Ανάδειξη της πόλης της Κόνιτσας σε κέντρο οικονομικής και κάθε άλλης δραστηριότητας μιας περιοχής Ελληνικής και Αλβανικής, με μεγάλη ενδοχώρα στην Αλβανία.

Η ανάδειξη της Κόνιτσας σε κέντρο μιας μεγάλης περιοχής με ενδοχώρα και στην Αλβανία, δεν είναι μια προοπτική του αόριστου μέλλοντος, αλλά είναι ένα επίκαιρο καθήκον που πρέπει να προωθηθεί τώρα, συστηματικά και επίμονα.

Πέρα από τους γενικότερους πολιτικούς χειρισμούς έναντι της Αλβανίας, που πρέπει να απαιτηθούν από την ελληνική κυβέρνηση, προϋπόθεση για μια τέτοια εξέλιξη είναι να λειτουργήσει το τελωνείο της Μέρτζιανης. Βεβαίως το θέμα δεν είναι να ανεγερθεί ένα κτίριο και να εγκατασταθούν κάποιοι υπάλληλοι. Το θέμα είναι να προκληθεί ροή ανθρώπων, προϊόντων και υπηρεσιών μέσα από αυτή την πύλη. Για το σκοπό αυτό είναι επείγον να γίνουν δρόμοι εκατέρωθεν των συνόρων, με αξιοποίηση προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας, που όμως διατίθενται στην Πάτρα, στη Θεσσαλονίκη και πρόσφατα και στην Κρήτη!

Καθοριστική σημασία θα έχει επίσης να δημιουργηθεί ζώνη ελεύθερων συναλλαγών σε ορισμένο βάθος εκατέρωθεν των συνόρων. Μια τέτοια επιλογή θα μείωνε δραστικά το κόστος, θα ασκούσε ισχυρή ελκτική δύναμη σε επιχειρήσεις και θα τόνωνε την οικονομική δραστηριότητα.

Η προοπτική αυτή πρέπει να συνδυαστεί επίσης με την δημιουργία βιοτεχνικής ζώνης στην επαρχία Κόνιτσας. Υπάρχουν ήδη πετυχημένα παραδείγματα βιοτεχνιών στην περιοχή. Αλλά η απουσία βιοτεχνικής ζώνης δρα ως αντικίνητρο στην προσέλκυση νέων. Η έλλειψη αυτή μπορεί να οδηγήσει σε άναρχες καταστάσεις και καταστροφές, στο βαθμό που θα αναπτύσσονται οι σχέσεις με

την Αλβανία.

Η ανάδειξη της Κόνιτσας σε κέντρο σχέσεων με την Αλβανία δεν περιορίζεται ασφαλώς στο εμπόριο και την οικονομική δραστηριότητα. Η Κόνιτσα πρέπει να προσφέρει υπηρεσίες που θα την καθιστούν επίσης κέντρο εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιας και εν μέρει δευτεροβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, κέντρο πληροφόρησης, πνευματικής κίνησης και πολιτιστικής δραστηριότητας σ' αυτό το χώρο.

Και από την άποψη αυτή είναι απαραίτητο να γίνει και για αυτό το λόγο το Κέντρο Υγείας - Νοσοκομείο Κόνιτσας, που διαρκώς αναβάλλεται παρά τις επανειλημμένες προσωπικές και επιτόπιες δεσμεύσεις υπουργών.

Η ανάδειξη της Κόνιτσας σε κέντρο εκπαίδευσης εισάγει το θέμα συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Εισάγει επίσης το αίτημα παροχής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε επίπεδο Τεχνικών Σχολών και ΙΕΚ. Μεταξύ των άλλων χρειάζονται και για τις τοπικές ανάγκες Σχολές Παραδοσιακών Μαστόρων και Ξυλογλυπτών που εκλείπουν. Να υλοποιηθεί τέλος η υπόσχεση του Υπουργού Παιδείας για ίδρυση σχολής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Κόνιτσα.

Μιλώντας για την εκπαίδευση στην περιοχή δεν μπορούμε να μην υπογραμμίσουμε δύο προβλήματα:

Πρώτο: Το πρόβλημα των ολιγοθέσιων σχολείων. Η επιμονή να κρατηθεί ανοιχτό το σχολείο ισοδυναμεί με καταδίκη των παιδιών να ξεκινήσουν από μια ασύγκριτα δυσμενέστερη αφετηρία. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οφείλουμε να δώσουμε στα παιδιά την καλύτερη παιδεία και αυτό σημαίνει πλήρη σχολικά κέντρα και παροχή όλων των διαυκολύνσεων στα παιδιά να παρακολουθούν σ' αυτά τα σχολεία.

Και δεύτερο: Το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ έχει για πολλά χρόνια αποκλείσει τα παιδιά της υπαίθρου, που δεν έχουν ίσες δυνατότητες να παρακολουθήσουν οργανωμένα φροντιστήρια και ιδιαίτερα. Και η επαρχία τούτη έχει καθήκον να ενώσει τη φωνή της για την ανατροπή του σημερινού συστήματος, το άνοιγμα των πυλών του Πανεπιστημίου και την διασφάλιση ίσου δικαιώματος και στα δικά της παιδιά να σπουδάζουν.

Άλλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη

Είναι αυτονόητο ότι η ανάπτυξη της επαρχίας προϋποθέτει την επάρκεια του οδικού δικτύου. Όλο το δίκτυο έχει προβλήματα και χρειάζονται ασφαλοστρώσεις και βελτιώσεις. Να σημειωθούν οι άξονες προς Ζούζουλη-Γρεβενά και Κόνιτσα-Δίστρατο. Τονίζουμε όμως ότι ο τόπος δεν πρέπει να κατακερματιστεί με διανοίξεις δρόμων περιπτών. Σ' αυτό το θέμα πρέπει να υπάρξει αυτοσυγκράτηση, ώστε να υπηρετείται ο στόχος τουριστικής ανάπτυξης με προστασία του περιβάλλοντος.

Δεν μπορεί επίσης να υπάρξει ανάπτυξη, ούτε καν ανεκτή ποιότητα ζωής για τους κατοίκους χωρίς νερό. Και προβλήματα ύδρευσης υπάρχουν σε ορισμένα

χωριά.

Προϋπόθεση τόσο για την τουριστική ανάπτυξη όσο και για την αναβάθμιση του ρόλου της περιοχής στις σχέσεις με την Αλβανία είναι επίσης ο εκσυγχρονισμός του δικτύου τηλεπικοινωνιών. Οι κάτοικοι γνωρίζουν καλά την κατάστασή του.

Αποτρεπτικό για τις προοπτικές ανάπτυξης της επαρχίας είναι το καθεστώς διαχείρισης - μη διαχείρισης - των σκουπιδιών. Χρειάζεται να οριοθετηθούν σκουπιδότοποι για ενόπιτες χωριών, να εξασφαλιστούν τεχνικά μέσα και προσωπικό αποκομιδής και να υιοθετηθούν σύγχρονες μέθοδοι διαχείρισης των σκουπιδιών. Η Κόνιτσα χρειάζεται επίσης το εργοστάσιο βιολογικού καθαρισμού.

Αποφασιστικό ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια θα παίξουν τέλος τα μέτρα θεσμικής στήριξης, όπως συγκεκριμένα ένα ειδικό αναπτυξιακό καθεστώς και η ενίσχυση της Τ.Α. Ο ΣΥΝ υποστηρίζει ότι η συνένωση κοινοτήτων σε Δήμους προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και θα πρέπει να προωθηθεί με τη δύναμη της πειθούς του παραδείγματος, πράγμα που ισοδυναμεί με την εξασφάλιση πραγματικών κινήτρων. Και μέχρι τη συνένωση όμως σε δήμους, σε κοινότητες έχουν στη διάθεσή τους ένα καλό όργανο: τα συμβούλια περιοχών. Ελπίζουμε ότι τα Π.Δ. ίδρυσής τους - μετά από μεγάλη καθυστέρηση που οδήγησε σε αδρανοποίηση τους Αναπτυξιακούς Συνδέσμους - θα δημοσιευτούν σύντομα. Το ζητούμενο όμως είναι να αποκτήσουν τα Συμβούλια Περιοχών ουσιαστική οντότητα. Και αυτό προϋποθέτει να τους δοθεί το ελάχιστο εκείνο προσωπικό με επάρκεια γνώσεων που απαιτείται για την διοικητική, τεχνική και επιστημονική τους στήριξη. Προϋποθέτει επίσης αυτονομία και ορισμένους πόρους.

Η ανάπτυξη της επαρχίας Κόνιτσας δεν μπορεί να γίνει νοητή έξω από την πορεία της Ηπείρου και σε αντίθεση μ' αυτή. Αν η Ήπειρος συνεχίσει την μοναχική της πορεία με τους τελευταίους της Ελλάδας και της Ευρώπης, δεν είναι δυνατό τούτη η επαρχία να προσδοκά καλύτερη μοίρα. Εδώ και μερικά χρόνια όλοι μιλούν για το νέο αναβαθμισμένο ρόλο της Ηπείρου ως κρίκου σύνδεσης Ανατολής - Δύσης, αφενός, και ως βάσης ανάπτυξης σχέσεων με την Αλβανία και τα Βαλκάνια, αφετέρου. Όμως στην πράξη γίνονται εντελώς άλλα. Απαραίτητα έργα υποδομής, όπως η εθνική οδός Ιωαννίνων - Αντιρρίου, ο σιδηρόδρομος, το φυσικό αέριο, δεν περιλαμβάνονται καν στα προγράμματα. Και η πολυδιαφημισμένη Εγνατία προχωρά με ρυθμούς και με τρόπους που καθιστούν άκρως αμφίβολο αν και πότε θα ολοκληρωθεί ή αν θα βρεθούμε το 2.000 με κάμποσα ασύνδετα τμήματα της όπως το τούνελ της Κατάρας.

Ταυτόχρονα - παρά τη φραστική αναγνώριση της αξίας των σχέσεων με την Αλβανία - είχαμε στην πράξη μια πολιτική χωρίς οραματισμό και διορατικότητα. Μια πολιτική φοβισμένη, σαν να ήταν δυνατόν να απειληθεί η Ελλάδα από την Αλβανία. Η πολιτική ηγεσία της χώρας δεν αποδείχθηκε αντάξια των ιστορικών περιστάσεων. Επιδόθηκε σε εξωτερική πολιτική για εσωτερική κατανά-

λωση, έπεσε και σε παγίδες τυχοδιωκτικών δυνάμεων της άλλης πλευράς των συνόρων, εγκλωβίστηκε, όπως και στο θέμα των Σκοπίων, και έχασε την ευκαιρία να παίξει το ρόλο της στα πλαίσια μιας νέας στρατηγικής για τα Βαλκάνια. Η πολιτική αυτή έβλαψε τη χώρα. Έβλαψε ειδικότερα την επαρχία Κόνιτσας για προφανείς λόγους. Έμειναν μόνο οι λαθρομετανάστες με τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν για τα χωριά και το περιβάλλον. Η Ελληνική κυβέρνηση πρέπει να προχωρήσει συστηματικά στο δρόμο της ανάπτυξης των σχέσεων και στο πλαίσιο αυτό να ρυθμιστεί το θέμα των οικονομικών μεταναστών καθώς και της διασφάλισης των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας, στη βάση του αδιαμφισβήτητου των συνόρων.

Η ανάπτυξη σχέσεων με την Αλβανία δεν είναι θέμα μόνο του Υπουργείου Εξωτερικών. Είναι θέμα όλων των Υπουργείων και υπηρεσιών. Δεν είναι επίσης μόνο θέμα κεντρικό. Είναι και τοπικό. Η περιφέρεια Ηπείρου, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, το Πανεπιστήμιο, εδώ ειδικά ο Δήμος Κόνιτσας, οι Κοινότητες, οι φορείς έχουν να φέρουν σε πέρας το δικό τους μερίδιο καθήκοντος για την ανάπτυξη των σχέσεων με τους αντίστοιχους φορείς των γειτόνων.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην κρίση που χαρακτηρίζει το τέλος μιας εποχής. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει ότι είναι ιστορικό καθήκον να αναληφθεί μια αναγεννητική προσπάθεια από αυρύτερες κοινωνικές δυνάμεις. Η προσπάθεια αυτή αναιρείται σήμερα από ένα ξεπερασμένο πολιτικό σκηνικό που πρέπει να παραμεριστεί. Ο τόπος θα πάρει καινούργια πνοή αν το πολιτικό σκηνικό αναμορφωθεί, αν οι πολίτες μετατρέψουν την απαγοήτευσή τους σε ενεργή παρέμβαση και δράση. Και τούτη η τοπική πρωτοβουλία είναι μια αισιόδοξη νότα για την οποία αξίζει έπαινος στην τοπική οργάνωση του ΣΥΝ, στο Δήμο και σ' όλη την επαρχία που την αγκάλιασε.

ΚΩΣΤΑΣ ΡΗΓΑΣ

Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Πρώην Βουλευτής Ιωαννίνων του ΣΥΝ

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Με το Νόμο 2218/94 ιδρύεται στη χώρα μας ένας νέος θεσμός, ο θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης που προορισμό έχει την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειάς της, η οποία συμπίπτει με την περιφέρεια του Νομού.

Το συγκεντρωτικό - γραφειοκρατικό - πελατειακό μας κράτος κάνει ένα βήμα προς την Αποκέντρωση με Αυτοδιοίκηση.

Όμως ένα τόσο σημαντικό θεσμικό βήμα εισάγεται με Νόμο τόσο φτωχό σε ιδέες, τόσο διαβρωμένο από σκοπιμότητες και μικροϋπολογισμούς (συμπληρωματικός νόμος 2240 περιφερειακός Δ/ντής) τόσο κενό ουσιαστικών ρυθμίσεων.

Ειδικότερα ο νόμος εισάγει το θεσμό της Ν.Α. κατ' αντιγραφή και με μηχανιστική μεταφορά γραφειοκρατικών δομών και θεσμών, διατηρώντας αμετακίνητη και αμετάβλητη όσο περισσότερο μπορεί μια απαρχαιομένη κατάσταση, που είχε διαμορφωθεί με τον κρατικό, αυταρχικό και πελατειακό θεσμό της Νομαρχίας. Μεταφέρει "μηχανιστικά" όλες τις αρμοδιότητες των Νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών στις Ν.Α., παραβλέποντας τόσο την ανάγκη συγκροτημένης μεταφοράς αρμοδιοτήτων και πόρων, όσο και το πρόβλημα της ρήξης με ένα γραφειοκρατικό μηχανισμό που πρέπει να μετασχηματιστεί σε αυτοδιοικητικό κύτταρο. Επίσης η μεταβατική λύση που επιλέχτηκε για το προσωπικό των Νομαρχιών (μετάταξη) δημιουργεί μια πληθώρα ζητημάτων που φέρνει σε αδιέξοδο τη Ν.Α. στα πρώτα της βήματα και δεν εμφυσεί στο προσωπικό την αυτοδιοικητική λογική, από την οποία πρέπει να διέπεται για να υπηρετήσει το νέο θεσμό.

Παρόλα αυτά εμείς το έχουμε τονίσει επανηλειμμένα ότι παρά τις αναπηρίες και τις αρνητικές συνέπειες του ιδρυτικού νόμου, στηρίζουμε τη Ν.Α. Τη στηρίζουμε για να την αλλάξουμε. Τη στηρίζουμε πιστεύοντας στη δυναμική που κρύβει ο θεσμός, ανεξάρτητα από τις εκτιμήσεις και βλέψεις της κυβέρνησης. Πάνω απ' όλα, πιστεύοντας στους πολίτες. Στο κριτήριό τους. Στην ενεργό και κριτική συμμετοχή τους.

Με το άρθρο 48 του νόμου συνιστώνται τα Συμβούλια Περιοχής στη θέση των μέχρι τώρα Αναπτυξιακών Συνδέσμων τα οποία σκοπό έχουν το σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης της περιοχής τους, την εκτέλεση έργων και πραγματοποίηση προμηθειών, την παροχή υπηρεσιών για την κοινή εξυπηρέτηση των ΟΤΑ μελών τους και των κατοίκων της περιοχής.

Ειδικότερα τα Σ.Π. των οποίων η εδαφική περιφέρεια προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη τις συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές και δημογραφικές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες, είναι σύνδεσμοι

οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι Ν.Ι.Δ.Δ. αποβλέπουν δε στην διαδοχή των Αναπτυξιακών Σ. Για την εκπλήρωση του σκοπού τους τα Σ.Π. ασκούν τις εξής αρμοδιότητες:

α. Καταρτίζουν τα μεσοχρόνια και τα ετήσια τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής σύμφωνα με το ν. 1622/86.

β. Συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης των μεσοχρόνιων νομαρχιακών αναπτυξιακών προγραμμάτων με σχετικές προτάσεις.

γ. Διαχειρίζονται τις χρηματοδοτήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από τους πόρους προγραμμάτων της Ε.Ε. που αφορούν την περιοχή τους.

δ. Υλοποιούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια των εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου ή των Ειδικών χωροταξικών Μελετών και τηρούν τα δεδομένα του κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου.

ε. Παρέχουν οργανωτική και διοικητική υποστήριξη στους ΟΤΑ - μέλη τους.

στ. Μεριμνούν για την εκτέλεση και λειτουργία διακοινοτικών και διαδημοτικών έργων τεχνικής υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού.

ζ. Μεριμνούν για την προστασία του περιβάλλοντος σε θέματα διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.

η. Αξιοποιούν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.

θ. Ασκούν όσες άλλες αρμοδιότητες ανατίθενται στο Σ.Π. από τους ΟΤΑ - μέλη τους και από τις Ν.Α.

Τα όργανα διοίκησης των Σ.Π. είναι:

το διοικητικό συμβούλιο το οποίο έχει τις αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου,

η εκτελεστική επιτροπή η οποία έχει τις αρμοδ. της δημοτικής επιτροπής και όσες αρμοδ. της αναθέτει το Δ.Σ.

ο Πρόεδρος ο οποίος έχει τις αρμοδιότητες του Δημάρχου και του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου.

Με όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι αναβαθμίζεται σημαντικά ο ρόλος των Σ.Π. σε σχέση με τους Α.Σ.

Όμως τα προβλήματα της Αυτοδιοίκησης δεν είναι μόνο ή κυρίως θεσμικά. Εκφράζουν πάνω απ' όλα την κατάσταση την κρίση, τις αντιθέσεις και αντιφάσεις του κοινωνικού χώρου, όπου η Αυτοδιοίκηση και στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Σ.Π. καλείται να λειτουργήσει.

Συχνά η Κοινότητα και ο μικρός δήμος αποτελούν θεσμό μιας τοπικής κοινωνίας ουσιαστικά νεκρής. Ενός χωριού ή κωμόπολης που κατοικείται από ελάχιστους γέροντες χωρίς παραγωγή, χωρίς τοπική αγορά, χωρίς σχολείο, χωρίς γιατρό, χωρίς δίκτυο οδικό με τα γύρω χωριά, χωρίς ψυχαγωγία. Ενός οικισμού που ουσιαστικά ζει στραμμένος στο παρελθόν, εξαρτημένος από την πλησιέ-

στερη πόλη. Ενός χώρου όπου οι νέοι δεν έχουν μέλλον, δεν ζουν το παρόν και φεύγουν.

Αλλά και εκεί που το χωριό ή η πόλη της περιφέρειας παραμένουν ζωντανά, η έλλειψη υποδομής, οικονομικής και κοινωνικής, η έλλειψη πνευματικής ζωής, ο αδηφάγος υδροκεφαλισμός του κέντρου που απορροφά κάθε ικμάδα της περιφέρειας, δημιουργούν ασφυκτικές συνθήκες.

Είναι φανερό λοιπόν η ανάγκη ουσιαστικής αποκέντρωσης και ισόρροπης δόμησης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Τούτο σημαίνει αναδόμηση του πολιτικού και διοικητικού μας συστήματος. Ολοκλήρωση της Αυτοδιοίκησης και στα τρία της επίπεδα: πρωτοβάθμια, Νομαρχιακή και Περιφερειακή, που είναι ανάγκη να εγκαθιδρυθεί το ταχύτερο. Ανακατανομή αρμοδιοτήτων, λειτουργιών, πόρων, μέσων, ανθρώπινου δυναμικού, ανάμεσα στο κράτος και στα τρία επίπεδα της Αυτοδιοίκησης. Να αναστραφεί η λογική της ιεραρχικής πυραμίδας. Να ενεργοποιηθεί και να ενδυναμωθεί η βάση. Να περιοριστεί η παντοδυναμία της κορυφής.

Στα πλαίσια της αναγκαίας αναδόμησης του πολιτικού και διοικητικού μας συστήματος είναι ανάγκη να μελετηθούν και πάλι ο αριθμός και τα όρια των περιφερειών, των Νομών, αλλά και των δήμων και κοινοτήτων. Με κριτήρια χωροταξικά, ιστορικά, αναπτυξιακά, κοινωνικά, πολιτισμικά. Είναι ανάγκη να αλλάξει συνολικά η διοικητική δομή της χώρας, με βάση τα στοιχεία των μελετών, μέσα από διαδικασίες πολιτικο-κοινωνικές, στις οποίες ο πολίτης συμμετέχει, αλλά και από τις οποίες ενημερώνεται ουσιαστικά, πείθεται και αποβάλλει τοπικιστικές προκαταλήψεις, ξεπερνά ψευδώνυμους ανταγωνισμούς.

Να υπάρξει οικονομική αυτοτέλεια αποκτώντας η Αυτοδιοίκηση δικούς της πόρους, δικούς της μηχανισμούς είσπραξης και διαχείρισης των πόρων και δαπανών της, το δικό της σύστημα οικονομικής οργάνωσης και ελέγχου της διαχείρισής της.

Να υπάρξει πολιτική αυτοτέλεια της Αυτοδιοίκησης και αυτή προϋποθέτει την απαλλαγή της από τον εναγκαλισμό των κομματικών μηχανισμών, την απαλλαγή της από την αναπαραγωγή των πελατειακών σχέσεων στους κόλπους της.

Χρειάζεται μια νέα σχέση Αυτοδιοίκησης - Κράτους - Κομμάτων - Κοινωνίας.

Να αναζητήσει και να διαμορφώσει στην πράξη τη δική της αναπτυξιακή λογική η αυτοδιοίκηση. Που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων. Που δεν εγκαταλείπεται στους αυτοματισμούς της αγοράς, αλλά στηρίζεται στη μελέτη των προβλημάτων, τον δημοκρατικό προγραμματισμό, την κοινή προσπάθεια και τις ισόρροπες θυσίες όλης της κοινωνίας. Ανάπτυξη που αφορά εξίσου τον άνθρωπο, τον φυσικό κόσμο που μας περιβάλλει και αποτελούμε μέρος του. Ανάπτυξη όχι μόνο οικονομική αλλά και κοινωνική και πολιτισμική.

Τέλος, για να μπορέσει η Αυτοδιοίκηση να παίξει το ρόλο που απαιτεί η Κοινωνία και να σταθεί άξια των αναγκών και στόχων που η ίδια η κοινωνική

μας πραγματικότητα. Θέτει, είναι ανάγκη να πραγματοποιήσει τη δική της εσωτερική τομή. Δεν αρκεί να ανανεώσει, ρόλους και πολιτικές αντιλήψεις. Πρέπει να αποκτήσει ως θεσμός και ως διοικητικός μηχανισμός, την ικανότητα να υποστηρίξει αυτές τις αλλαγές.

Στην πρωτοβάθμια Α πρέπει να δούμε το ζήτημα της συνένωσης και ανασυγκρότησης των δήμων και κοινοτήτων, ώστε πρώτο, να αντιστοιχούν ως θεσμικό κύτταρο σε ζωντανές τοπικές κοινωνίες και δεύτερο, να έχουν το αναγκαίο διοικητικό μέγεθος για να λειτουργήσουν με σύγχρονους όρους. Το ζήτημα είναι πολύ δύσκολο.

Δεν είναι τεχνοκρατικό. Είναι βαθύτατα κοινωνικό και πολιτικό. Και απαιτεί σύνθετες λύσεις, με ορθή μελέτη, προετοιμασία και τις αναγκαίες διαδικασίες ενημέρωσης, διαλόγου, συμμετοχής των πολιτών. Αλλιώς θα αποτύχει.

Τα Σ.Π. στόχο έχουν να απαντήσουν στα άμεσα προβλήματα και να προετοιμάσουν με ένα θεσμό διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας το έδαφος στη συνένωση.

Να αποβούν πόλοι έλξης και συνένωσης όλων των κατοίκων της περιφέρειάς τους και τελικώς να συμβάλλουν στη δημιουργία νέων ισχυρών δήμων.

Ανέφερα προηγουμένως τις αρμοδιότητες των Σ.Π. Όπως και τους πόρους που δίδονται για να πετύχουν τους στόχους. Και αυτά είναι ληψές και ασαφές. Κι ακόμα παρατηρείται μια μεγάλη καθυστέρηση στη σύσταση και λειτουργία τους. Κι απ' ό,τι φαίνεται ετούτη η χρονιά χάθηκε. Θα περιμένουμε για την επόμενη και θα φανεί στην πορεία αν πράγματι η πολιτεία θέλει να προχωρήσει προς όφελος της υπαίθρου ο νέος θεσμός.

ΤΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Πρόεδρος Κοινότητας Καλοχωρίου

Γ. Γραμματέας ΤΕΔΚ Νομού Ιωαννίνων

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Βασικά σημεία της εισήγησης)

Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι,

Με δεδομένη την εξέλιξη της συζήτησης θα αναφερθώ συνοπτικά και στα δύο θέματα που μου είχε αναθέσει η οργανωτική επιτροπή, αναπτυξιακά και οικολογικά από την σκοπιά της ευρωπαϊκής πολιτικής, γενικά και ιδιαίτερα σχετικά με τον προβληματισμό που εδώ αναλύουμε για την περιοχή της Κόνιτσας.

Καταρχήν ας δούμε λίγο τα δεδομένα. Ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή και για όλη τη Β. Ελλάδα έχουν ή θα έπρεπε να έχουν τα περιλάλητα προγράμματα Ίντερρεγκ (Interreg) I και II. Το πρώτο που περιείχε κονδύλια της τάξης των 350 εκατομμυρίων ECU(περίπου 105 δισ. δρχ.) αφιερώθηκε στην Εγνατία, αλλά και σε λιμάνια ανά την Ελλάδα, σε ελικοδρόμια και σε "πύλες εισόδου" στη χώρα. Το δεύτερο που ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί θα αφορά τις "καθέτους" που θα συνδέουν την Εγνατία με τα σύνορα (Κακαβιά, Κρυσταλλοπηγή, Προμαχώνας, Ορμένιο...) και άλλα σχέδια τα οποία δεν έχουν ακόμα εγκριθεί (με την Ιταλία...). Υπάρχουν φυσικά και άλλα προγράμματα που μπορεί να ενδιαφέρουν την περιοχή όπως το PHARE (για τις πρώην "ανατολικές" χώρες...), που έχουν διακρατικό χαρακτήρα και μπορούν να είναι χρήσιμα για την ανάπτυξη των σχέσεων ένθεν και ένθεν των συνόρων.

Το κύριο ζήτημα είναι, ποια είναι η βαθύτερη λογική αυτών των προγραμμάτων, γιατί μόνο αν την κατανοήσουμε είναι ίσως δυνατό να τα αξιοποιήσουμε δημιουργικά. Βασική ιδέα είναι ότι η "συνανάπτυξη" με τους γείτονες είναι η κύρια ευκαιρία που δίνεται στις μεθοριακές περιοχές. Αυτό σημαίνει διαευκόλυνση, μέσω των υποδομών αλλά όχι μόνον, των επαφών, των συναλλαγών, των συνεργασιών ανάμεσα στις μεθοριακές περιοχές των γειτόνων, πράγμα που δεν είναι ασφαλώς μόνο οικονομική υπόθεση (γι αυτό και στο Ίντερρεγκ προβλέπεται δυνατότητα κονδυλίων ακόμη και για εκμάθηση της γλώσσας της κάθε πλευράς από την άλλη...). Φυσικά η έννοια "μεθόριος" δεν έχει σε μια τέτοια αντίληψη το νόημα που συνήθως της δίνουμε, δηλαδή κάτι σαν το τέλος του κόσμου, αλλά αντίθετα σημαίνει αναγνώριση των γειτόνων και γενική πολιτική κατεύθυνση στενής συνεργασίας, ενίσχυση των ευρωπαϊκών μεθοριακών περιοχών, καλλιέργεια των σχέσεων με γείτονες που στις περισσότερες περιπτώσεις θα είναι αύριο ή μεθαύριο επίσης μέλη της Ε.Ε κλπ.

Ειδικότερα για την Ελλάδα η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας και των μεθόριων περιοχών έχει ακόμα πιο ιδιαίτερη σημασία, δεν συγκρίνεται η κατάσταση με τις διασυνοριακές σχέσεις Γαλλίας-Ελβετίας ή Σουηδίας-Νορβηγίας! Εννοώ, όπως και συχνά ως ΣΥΝ έχουμε υποστηρίξει, ότι σε μας επείγει όσο πουθενά αλλού να απεγκλωβίσουμε τις μεθόριες περιοχές μας και

να αξιοποιήσουμε τις νέες δυνατότητες που θεωρητικά ανοίγονται μπροστά μας μετά την κατάρρευση του διπολισμού και του χωρισμού της Ευρώπης αλλά και ειδικότερα των Βαλκανίων σε δύο ζώνες χωρίς επικοινωνία κάθε είδους. Ας θυμηθούμε ότι σε άλλες εποχές, όχι και τόσο πολύ μακρινές, όταν αυτή η επικοινωνία ήταν δυνατή, οι αναπτυγμένες περιοχές της χώρας βρίσκονταν ακριβώς εκεί όπου περνούσαν τα ρεύματα και οι ροές του εμπορίου, των μετακινήσεων ανθρώπων, των γνώσεων και των ιδεών, και αυτό ισχύει για όλες τις περιοχές που σήμερα αποτελούν τη βόρεια Ελλάδα, από την Ήπειρο έως τη Θράκη. Χαρακτήρισα αυτές τις νέες δυνατότητες "θεωρητικές" γιατί θα πραγματοποιηθούν μόνο αν συνειδητά αξιοποιηθούν από όλους τους εμπλεκόμενους, κράτος, τοπικές αυτοδιοικήσεις, πολίτες, επιχειρήσεις, ΑΕΙ κλπ. Με αυτήν την έννοια, τα προγράμματα της Ε.Ε. είναι τμήμα μόνο μιας συνολικότερης προσπάθειας και πολιτικής που επιβάλλουν και σημαντικές αλλαγές στην έως τώρα συνήθειες και συμπεριφορές μας, όπως φυσικά και των γειτόνων...

Η έως τώρα εμπειρία μας δεν είναι αρκετά ικανοποιητική. Δεν παρακολουθούμε την ταχύτητα των εξελίξεων, δεν βρισκόμαστε στο ύψος των αναγκών και των δυνατοτήτων. Συχνά εγκλωβιστήκαμε σε ανόητα διλήμματα: αντί να προχωρήσουμε σοβαρά και με συνέπεια στην κατασκευή της Εγνατίας και στη διασύνδεση της με τις γειτονικές χώρες, ασχοληθήκαμε με την αποτροπή της "παραεγνατίας"..., λες και αν αναπτυχθούν τα Βαλκάνια όπως πρέπει να ευχόμαστε να αναπτυχθούν προς όφελος όλων, δεν θα χρειαστούν πολλές...παραεγνατίες, τουλάχιστον τόσες όσες αναλογούν σε αντίστοιχες περιοχές της λοιπής Ευρώπης! Και αναρωτιέται κανείς τι "στοίχημα" βάζουμε με το μέλλον όταν προγραμματίζουμε και προετοιμαζουμε τις σχέσεις μας με τα λοιπά Βαλκάνια: ποντάρουμε στην υπανάπτυξη, την απομόνωση, στην εχθρότητα και τον πόλεμο ή αντίθετα στην ευρωπαϊκή προοπτική και την ανάπτυξη;

Δεν είναι θεωρητικό το ερώτημα. Σκεφθείτε ακόμη ότι την Εγνατία την αντιλαμβάνονται πολλοί ως εσωτερικής και διατοπικής σημασίας έργο (είναι ασφαλώς και αυτό) και ότι ακόμα και τώρα οι προς βορρά διασυνδέσεις της αντικατοπτρίζουν μίζερες και αμυντικές και κοντόθωρες αντιλήψεις για τις σχέσεις μας με τους γείτονες στο μέλλον: πόσες σημαντικές πόλεις του ελληνικού βορρά δεν θα έχουν κατευθείαν σύνδεση; γιατί καμιά σύνδεση δεν προβλέπεται με την γειτονική χώρα "χωρίς όνομα"; κλπ. Σκεφθείτε ακόμη ότι πολλά κονδύλια του Ίντερρεγκ διοχετεύθηκαν, με βάση στρεψόδικες ερμηνείες του τί είναι διασυνοριακό, σε λιμάνια και σε ελικοδρόμια σε νησιά και στη νότια Ελλάδα και στην Κρήτη. Δεν το λέω για να δημιουργηθούν τοπικιστικές αντιζηλίες αλλά για να δείξω την έλλειψη σοβαρότητας στον προγραμματισμό και κυρίως την απουσία αξιόπιστης και σταθερής αντίληψης για τις ανάγκες της διασυνοριακής συνεργασίας...

Υπάρχει επίσης το ζήτημα του περιεχομένου της αναπτυξιακής συνεργασίας και προοπτικής που θα υπηρετηθεί από αυτήν τη συνεργασία. Έχουμε έως τώρα την εμπειρία αποσπασματικών και καμιά φορά σπασμωδικών πρωτοβουλιών ή παραλείψεων. Είναι γενικά θετικό ότι επιχειρηματίες και μάλιστα, σε

μεγάλο αριθμό, μικρομεσαίοι πήραν πρωτοβουλίες και ρίσκο, αναζήτησαν τρόπους παραγωγικής και εμπορικής διεύρυνσης των δραστηριοτήτων τους. Είδαμε όμως και πολλές εκδηλώσεις αεριτζηδισμού ή προχειρότητας και ανευθυνότητας. Οι άλλοι παράγοντες της μελλοντικής συνεργασίας δεν έχουν ακόμη δώσει δείγματα στροφής στις κατεστημένες συνήθειες, και αναφέρομαι στο δημόσιο, στα ΑΕΙ. κλπ. Ελπίζω ότι πιο δυναμικά θα φερθούν οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, οι δήμοι, οι νομάρχες. Το πολιτικό, οικονομικό, πολιτιστικό κλίμα δεν διαμορφώνεται μόνο κεντρικά αλλά όλο και περισσότερο αποκεντρωμένα και τοπικά. Φτάνει να κατανοήσουμε, σε όλες τις περιπτώσεις, ότι αν σήμερα οι συνθήκες είναι ακόμα άνισες και οι συνομιλητές και εταίροι μας έχουν ακόμη κυρίως αυτοί την ανάγκη μας, στο μέλλον δεν είναι δυνατόν να διατηρηθεί αυτή η έκτακτη κατάσταση. Πρέπει να οικοδομήσουμε σχέσεις συνεργασίας και εμπιστοσύνης, με αμοιβαίο όφελος: και οι γείτονες μας θα κάνουν εξαγωγές και επενδύσεις και στην Ελλάδα στο μέλλον! Κι αυτό πρέπει να το ξέρουμε και να το δεχόμαστε ως ενδεχόμενο από τώρα, και να διαμορφώνουμε από τώρα τις σχέσεις εκείνες που θα διευκολύνουν τις εξελίξεις και που θα επιτρέπουν σε κάθε φάση να υπάρχει η αμοιβαία ωφέλεια. Ας δούμε με αυτό το πνεύμα το εμπόριο, τις κοινές διοργανώσεις συναγερμών και ανταλλαγών, την αλληλογνωριμία και συνεργασία οικονομικών παραγόντων, επιχειρηματιών εκατέρωθεν των συνόρων, συνδιακαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων, οργανώσεων πολιτών, τις συμφωνίες διασυνοριακής εργασίας και τους μετανάστες ή διακινούμενους εργαζόμενους, τον τουρισμό, την κτηνοτροφία, τις υπηρεσίες υποστήριξης της οικονομίας ή των ανθρώπων (υγεία, κατάρτιση, ψυχαγωγία κλπ.)

Σε μια τέτοια προσπάθεια οι τοπικές αρχές και οι τοπικοί φορείς έχουν ένα τεράστιο ρόλο να παίξουν. Και μέσα α' αυτόν περιλαμβάνεται και η διεκδίκηση από το κεντρικό κράτος να κάνει τη δουλειά του ως προς τις αναγκαίες υποδομές, όπως και ο σοβαρός προγραμματισμός των οικονομικών αναδιαρθρώσεων ώστε να μπορέσει εγκαίρως η περιοχή της Κόνιτσας να παρακολουθήσει δημιουργικά τις αλλαγές που θα φέρει η νέα της θέση στο κέντρο ευρύτερων ανταλλαγών με τις γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα με την Αλβανία. Η συνάντηση αυτή που οργανώνει ο ΣΥΝ προσφέρει ένα σημαντικό υλικό, προβληματισμό και προτάσεις. Και μην ξεχνάμε ότι δεν μιλάμε για μια προέκταση της παραδοσιακής αντίληψης για την ανάπτυξη που στηριζότανε απλά και μόνο στη μεγέθυνση και στην μεταφορά των μοντέλων που την πέτυχαν σε άλλες περιοχές, όπως και στην πεποίθηση ότι το περιβάλλον είναι απλώς και μόνο ένας μπελάς με τον οποίο πρέπει να ξεμπερδεύουμε όσο το δυνατόν πιο φθηνά! Το περιβάλλον είναι ανεκτίμητο "κεφάλαιο" για την περιοχή και μπορεί να είναι ένας από τους βασικούς πόλους της νέας ανάπτυξης που αντί να το καταναλώνει θα το αναπαράγει και θα το αναβαθμίζει.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ

Ευρωβουλευτής

Μέλος της Πολιτικής Γραμματείας του ΣΥΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

48101

KON